

Archeologienota Pittem Muizebeekstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

26-2-2018

Titel: Archeologienota Pittem Muizebeekstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Projectcode bureauonderzoek: 2018B146

Intern projectnummer: 2018.027

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Pittem, Muizebeekstraat en Fonteinstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 72759 en Y: 187508; X: 72866 en Y: 187500

Oppervlakte plangebied: 6250m²

Kadastergegevens: Pittem, afdeling 1, sectie C, perceel nr. 90P, 90R, 92N2, 92P2, 111G2 en 111F2
(zie figuur 13)

Topografische kaart: zie figuur 11 en 12

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Luc Arretz (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 26/02/2018

© Maarten Bracke, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	11
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	14
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	14
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	16
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	19
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	20
2.4. HISTORISCHE SITUERING	23
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	30
3. SYNTHESE	34
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	34
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	35
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	35
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	37
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	37
4. SAMENVATTING	40
5. BIBLIOGRAFIE	42
6. BIJLAGES	43

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Pittem Muizebeekstraat, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksoopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaarde gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied, de directe omgeving en van de gemeente Pittem in het algemeen werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site in een landelijke gemeente, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein is gelegen in Pittem, in de provincie West-Vlaanderen, aan de Muizebeek- en Fonteinestraat en heeft een totale oppervlakte van 6250m². Binnen het terrein bevinden zich momenteel twee woningen met aansluitende bijgebouwen. De woningen bevinden zich aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7. De woning aan de Muizebeekstraat nr. 5 (perceel 92N2) heeft een bebouwde oppervlakte van ca. 350m². Op het achtererf bevindt zich nog een klein bijgebouw van 12m². De woning aan de Muizebeekstraat nr. 7 (perceel 92P2) sluit aan op de woning nr. 5 en heeft een bebouwde oppervlakte van ca. 200m². De woningen zijn niet voorzien van kelders. In het noordoosten is nog een klein bijgebouwtje van ca. 20m² aanwezig. Het bijgebouw is gelegen op het perceel 90P. Het perceel 90P is grotendeels verhard met kiezels aan het deel langsheen de Muizebeekstraat. De kiezelverharding neemt een oppervlakte in van ca. 1900m². Bovendien bevindt zich in deze zone een rechthoekige weegbrug, met enkele containers en hagen. Het westelijke deel, meer bepaald de percelen 111G2 en 111F2 en een deel van perceel 90P, is momenteel in gebruik als weiland. De totale oppervlakte van het weiland bedraagt ca. 3450m².

Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Pittem, afdeling 1, sectie C, perceel nr. 90P, 90R, 92N2, 92P2, 111G2 en 111F2.



Figuur 1 Zicht op de bestaande toestand vanuit de Muizebeekstraat op de kiezelverharding met centraal rechts de weegbrug (bron: google maps).



Figuur 2 Zicht op de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7 (bron: google maps).



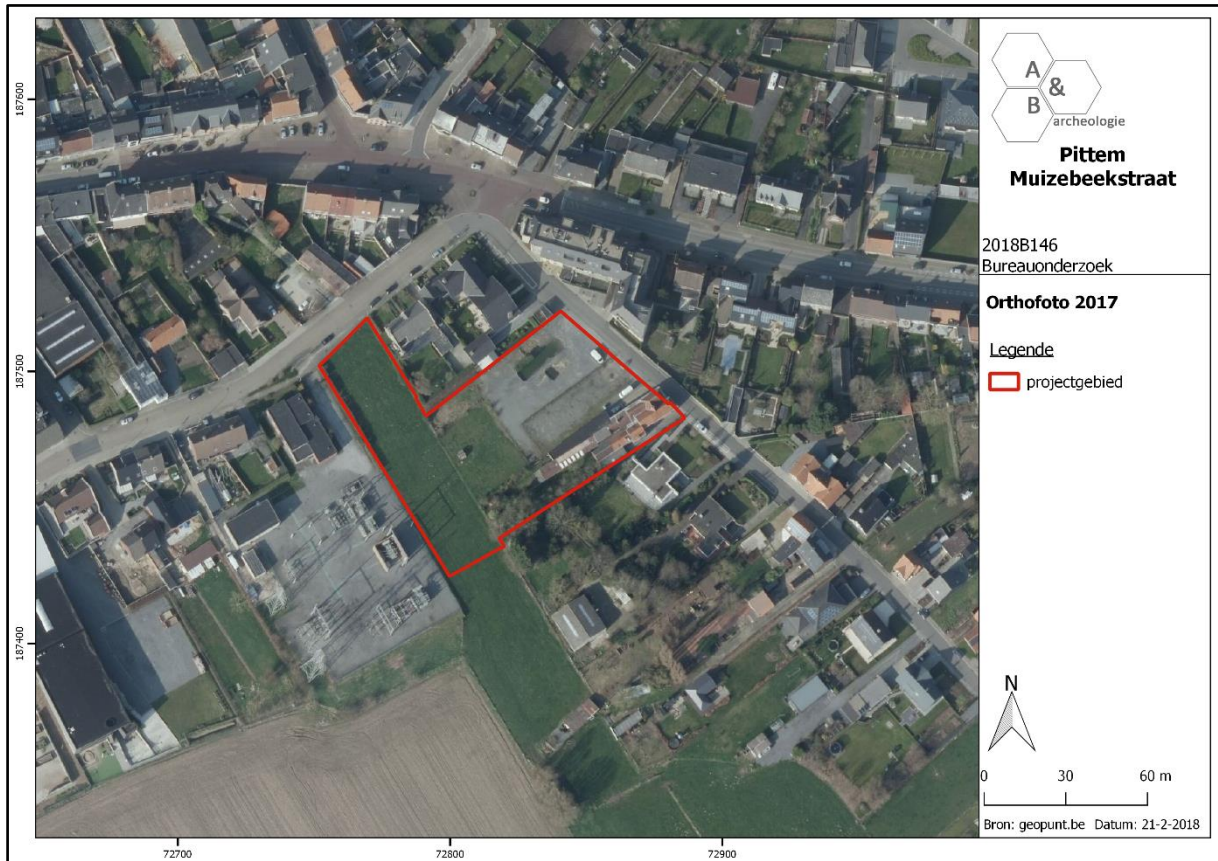
Figuur 3 Zicht op de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7 (bron: google maps).



Figuur 4 Zicht op het plangebied vanuit de Fonteinestraat. Het weiland is aan de straatzijde afgezoomd door een betonnen sluiting (bron: google maps).



Figuur 5 Zicht op het plangebied vanuit een schuine invalshoek (bron: google maps).



Figuur 6 Uitsnede uit de orthofoto van 2017 (bron: geopunt.be).

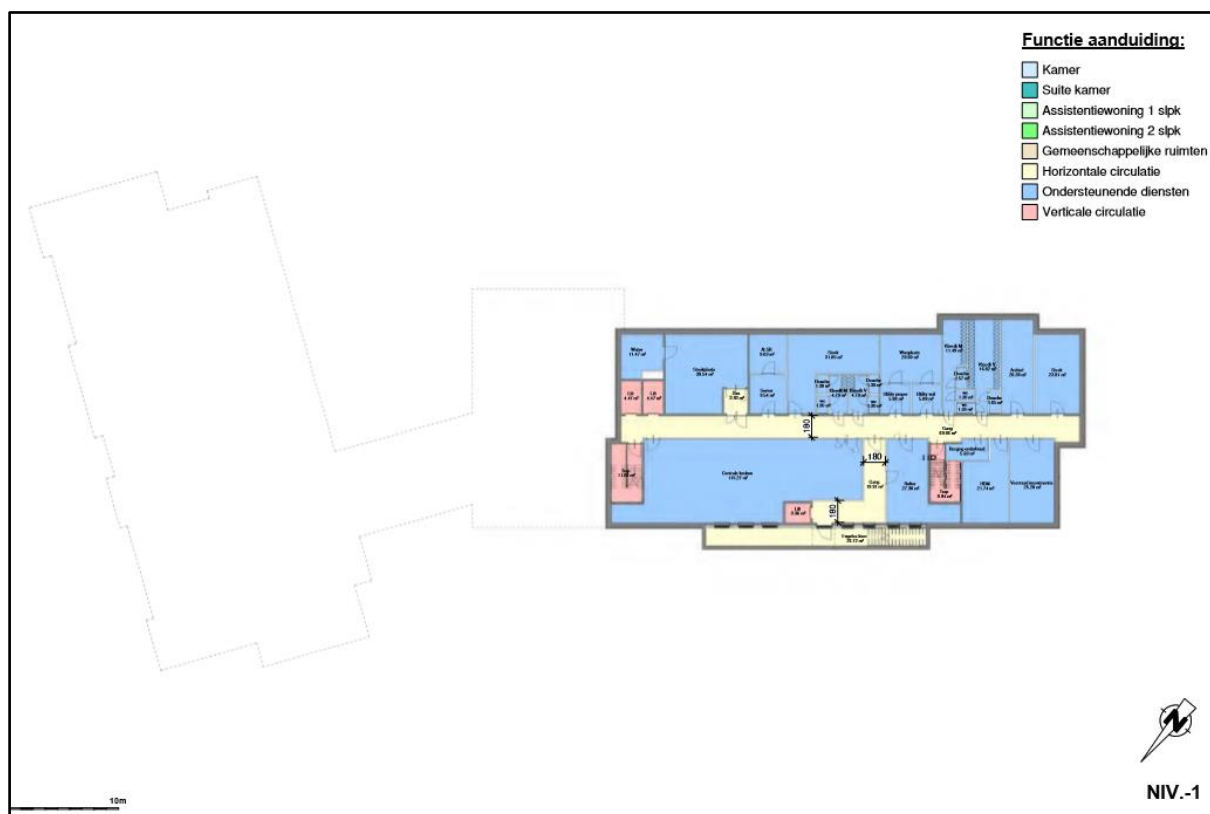
2.2. Geplande werken

De geplande werken bestaan uit twee luiken. Het eerste luik omvat het verwijderen en afbreken van de bestaande gebouwen, bijgebouwen, kiezelverhardingen en overtollige begroeiingen. Nadien wordt op het terrein een woonzorgcentrum en een blok met assistentiewoningen gebouwd. Aansluitend hierbij worden parkeergelegenheden voorzien, wandelpaden en groenzones. Bijkomend worden nutsvoorzieningen (riolering, water, elektriciteit, ...) aangelegd. De assistentiewoningen bevinden zich langsheen de Muizebeekstraat. Hier wordt geen kelderniveau voorzien. Bij de assistentiewoningen wordt gebruik gemaakt van paalfunderingen ter hoogte van de gevels, de centrale gangwand en ter hoogte van de liftkoker en trap. Het woonzorgcentrum zal wel grotendeels onderkelderd worden. Aan de Fonteineplaats zal een ruime parking voorzien worden. De fundering van de parking zal tot ca. 40 à 50cm diep uitgegraven worden. Er zal gebruik gemaakt worden van waterdoorlatende materialen. Zowel langs de Muizebeek- als de Fonteinestraat wordt een toegangsweg voorzien.

De geplande werken hebben bijgevolg een grote impact op het bodemarchief over het volledige plangebied.



Figuur 7 Uitsnede uit het plan 'geplande werken' met de assistentiewoningen (links), het woonzorgcentrum (rechts) en de parkeergelegenheden (bron: initiatiefnemer).



Figuur 8 Zicht op het niveau -1 ter hoogte van het woonzorgcentrum (bron: initiatiefnemer).



Figuur 9 Zicht op het gelijkvloers ter hoogte van de assistentiewoningen en het woonzorgcentrum (bron: initiatiefnemer).



Figuur 10 Zijaanzicht van de toekomstige woonblokken (bron: initiatiefnemer).

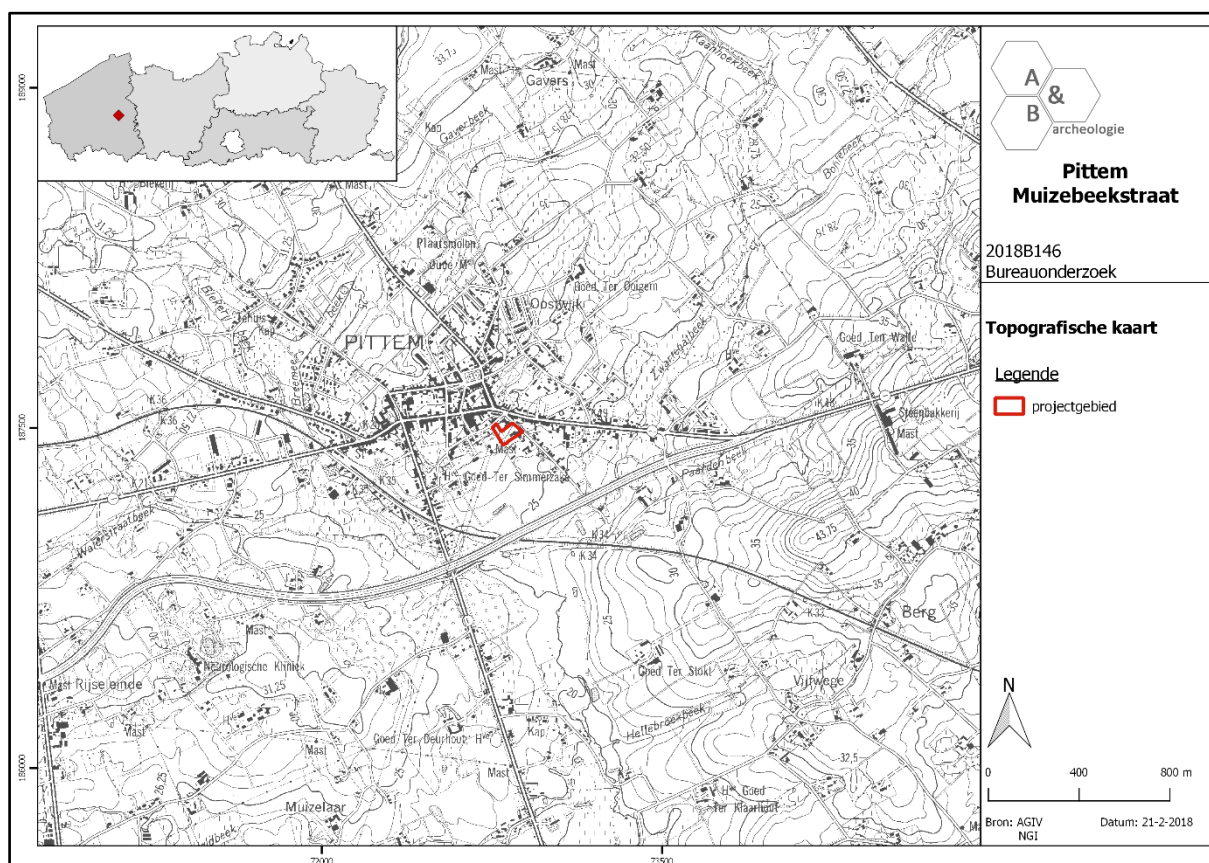
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich in Pittem, in het arrondissement Tielt, gelegen in het oosten van de provincie West-Vlaanderen. De gemeente Pittem bestaat uit de deelgemeentes Egem en Egemkapel. Pittem situeert zich tussen de gemeentes Tielt, Meulebeke, Ardoorie en Wingene⁶.

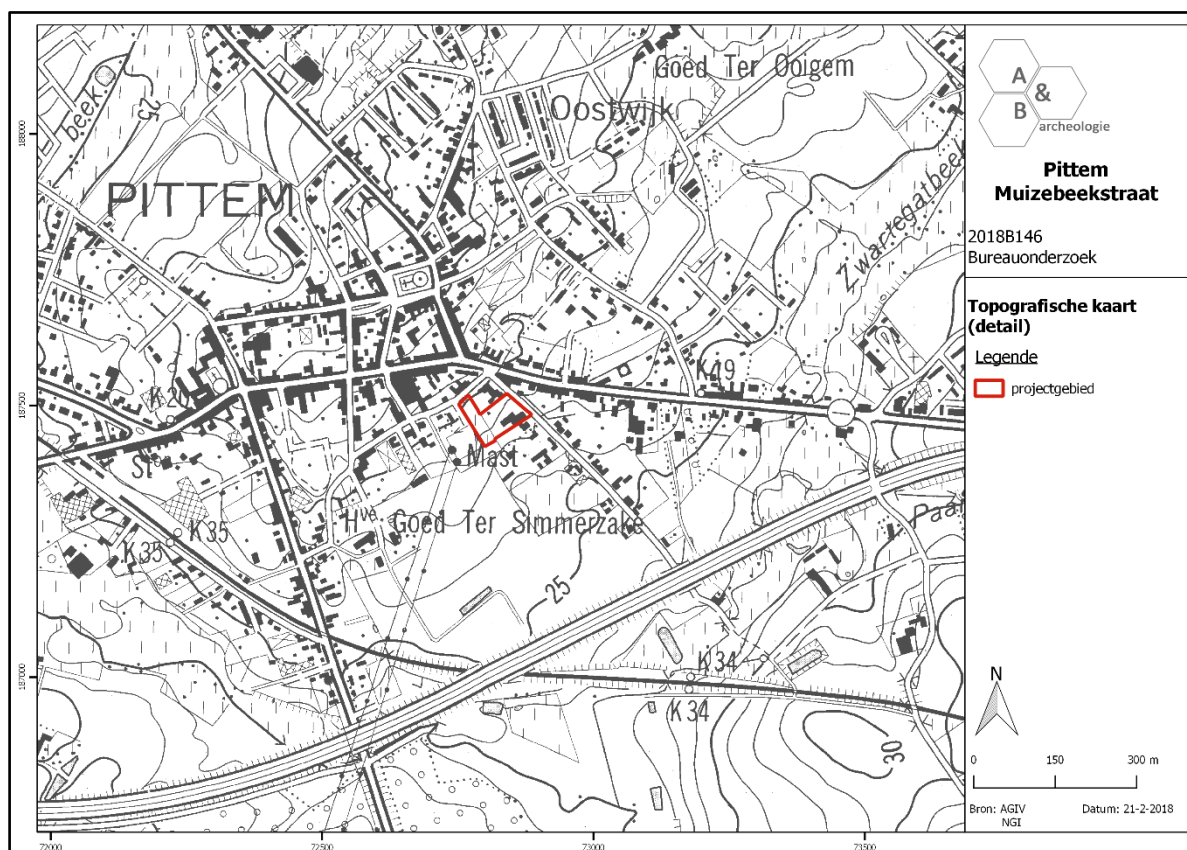
Het plangebied bevindt zich aan de westelijke zijde van de Muizebeekstraat ter hoogte van de huisnummers 5 en 7 en aan de zuidelijke zijde van de Fonteinestraat tussen de huisnummers 4 en 6. Het terrein is gelegen in het zuid tot zuidoostelijke deel van de gemeente. Iets verderop naar het zuiden toe bevindt zich de Zwartegatbeek en de Ringweg N35.

Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Pittem, afdeling 1, sectie C, perceel nr. 90P, 90R, 92N2, 92P2, 111G2 en 111F2.

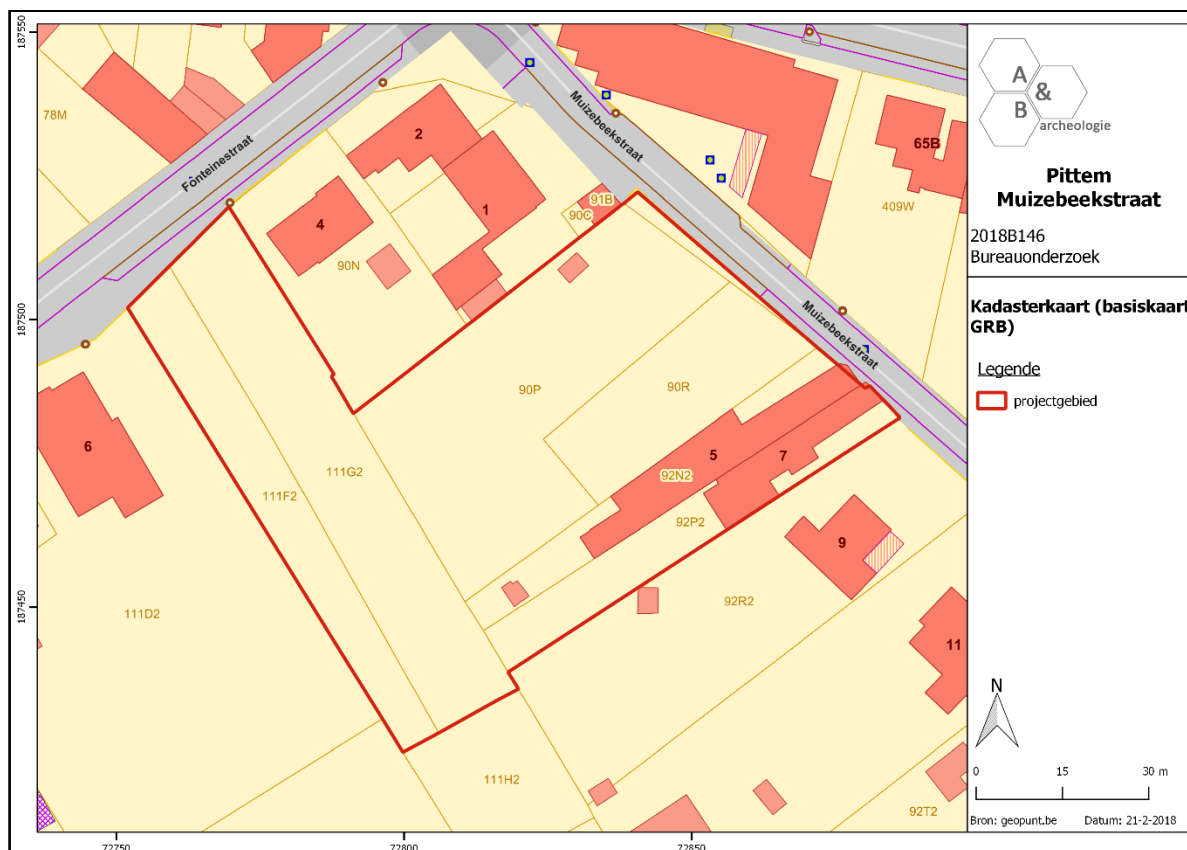


Figuur 11 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

⁶ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Pittem>

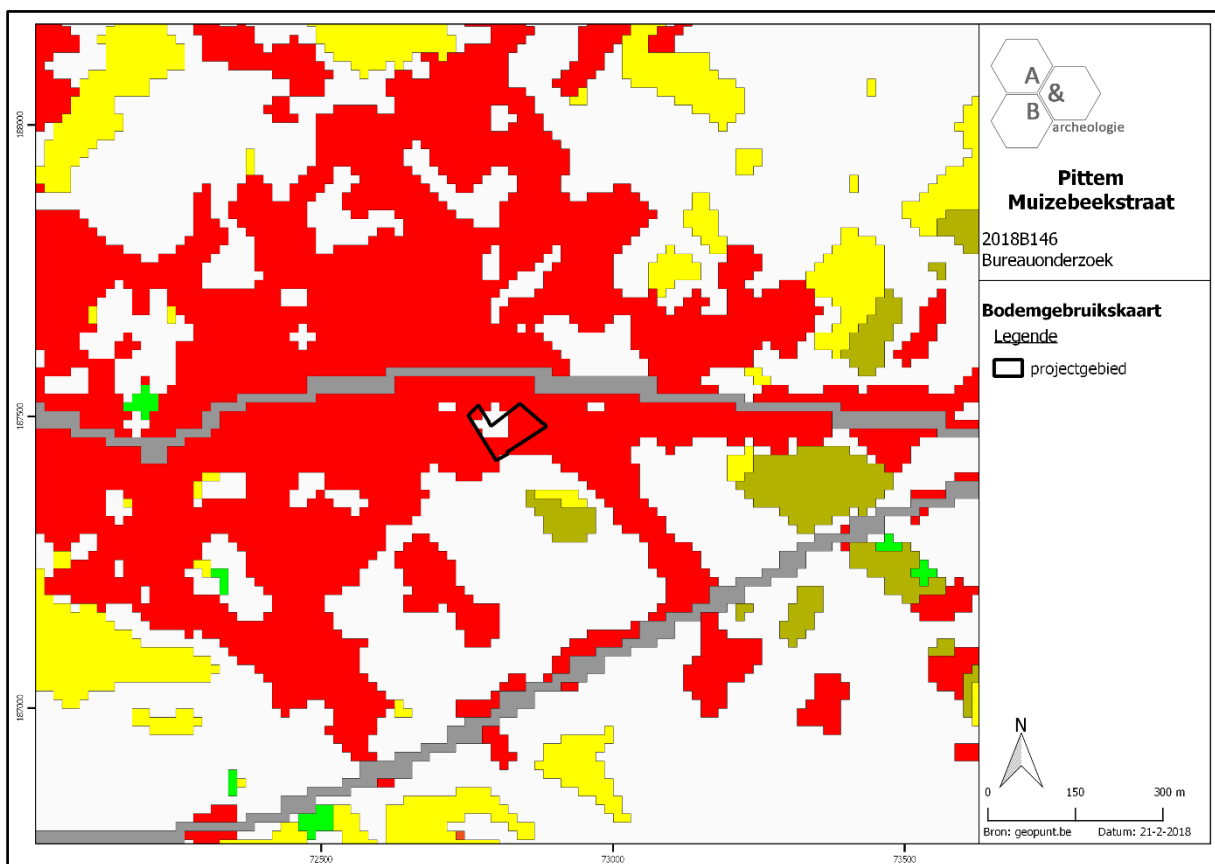


Figuur 12 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).



Figuur 13 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van de perceelsnummers (bron: geopunt.be).

Op de bodemgebruiksk kaart van 2001 staat het gebied onderverdeeld in twee types. Het eerste deel wordt aangegeven met een witte inkleuring en betekent 'Akkerbouw'. Een dergelijke type wordt als volgt omschreven: een bodem die gebruikt wordt in één of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Dit deel komt overeen met het westelijke deel van het plangebied. Het tweede en grootste type betreft een rode inkleuring in het oosten, zuiden en uiterste noorden en slaat op Andere bebouwing. Het grootste deel van het gebied wordt hierbij bedekt door structuren, waaronder gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groenzones. In totaal is bij dit type 30 tot 80% verhard. In realiteit is het grootste westelijke deel ingenomen als weiland. Het oostelijke deel aan de Muizebeekstraat is bebouwd en deels verhard door kiezels.



Figuur 14 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

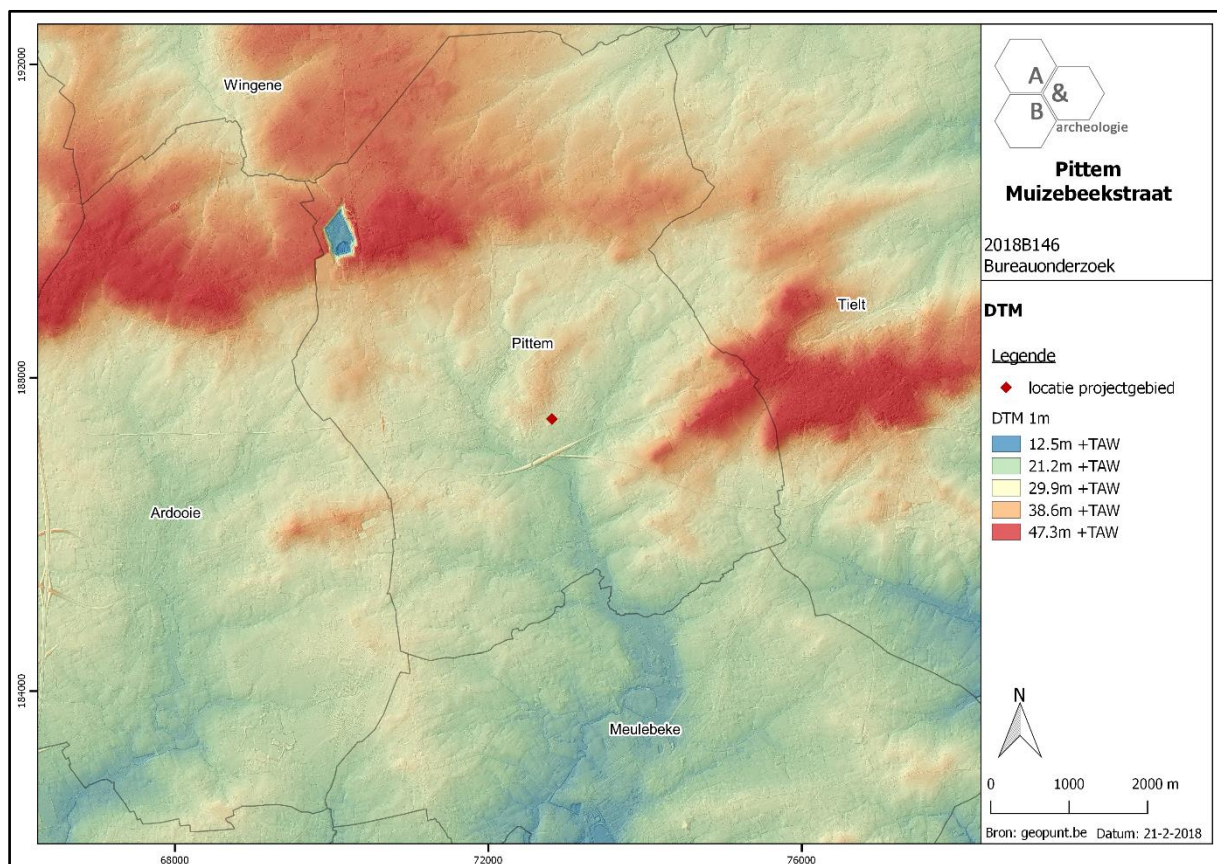
2.3.2. Landschappelijke situering

Pittem situeert zich in de zandleemstreek en is gelegen op een westelijke uitloper van het zandle mig Plateau van Tielt. Het plateau strekt zich uit van Hooglede, over Gits, Koolskamp, Egemkapelle, Egem, Tielt, Pittem (Zwarte Gat en Pittemberg) tot Aarsele en Vinkt. Het grondgebied Pittem bestaat uit een overwegend zacht golvend landschap waarvan de heuvels een maximale hoogte van 40 à 50m boven

zeespiegelniveau bereiken. De hoogste punten bevinden zich ten oosten van de dorpskern nabij Zwarte Gat (+50m TAW) en op Pittem-Berg (+44m TAW)⁷.

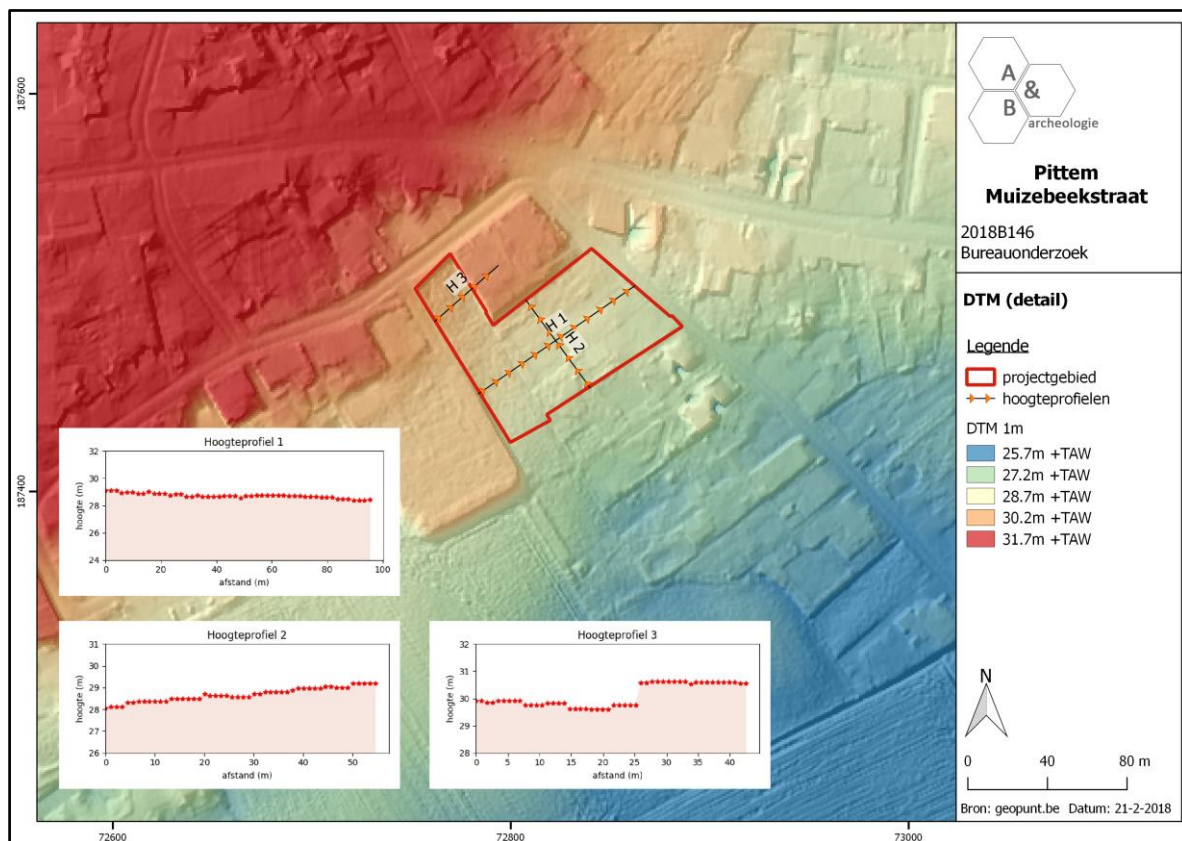
Het onderzoeksgebied zelf is licht hellend naar het noordwesten toe. Het noordwesten ligt op een hoogte van +30,4m TAW, terwijl het zuiden afneemt naar een hoogte van +28m TAW. Het uiterste oosten ligt op een hoogte van ca. +28,5m TAW.

Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het westelijke deel van het plangebied lichtgroen ingekleurd. Deze inkleuring geeft aan dat het gebied een zeer lage erosiegraad kent. De terreinen rondom worden eveneens lichtgroen (zeer laag) ingekleurd. Het oostelijke deel heeft geen inkleuring waardoor geen informatie beschikbaar is. Echter gezien de matige hellingsgraad kan gesproken worden van een zeer lage erosiegraad over het volledige plangebied. De potentiële bodemerosiekaart baseert zich onder andere op de hellingsgraad van het terrein.

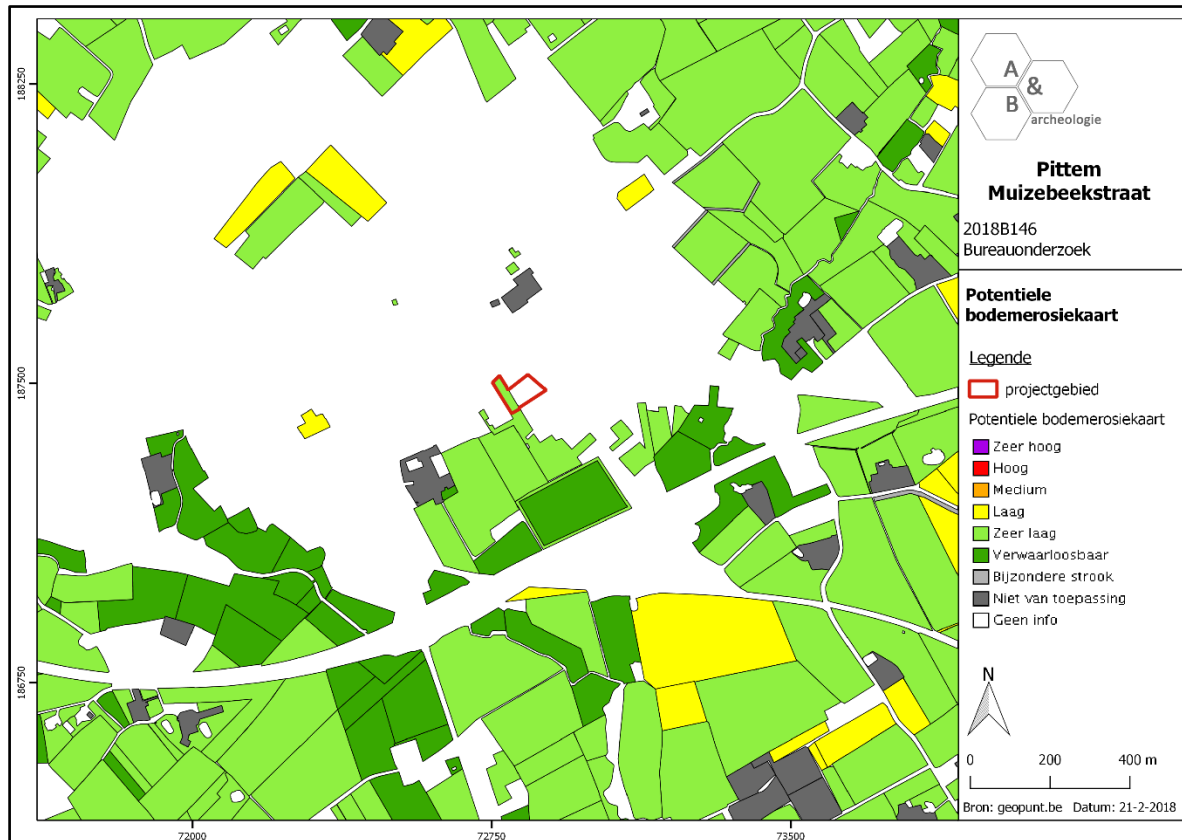


Figuur 15 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/26405>

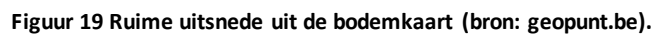


Figuur 16 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV).



Figuur 17 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

Figuur 18 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

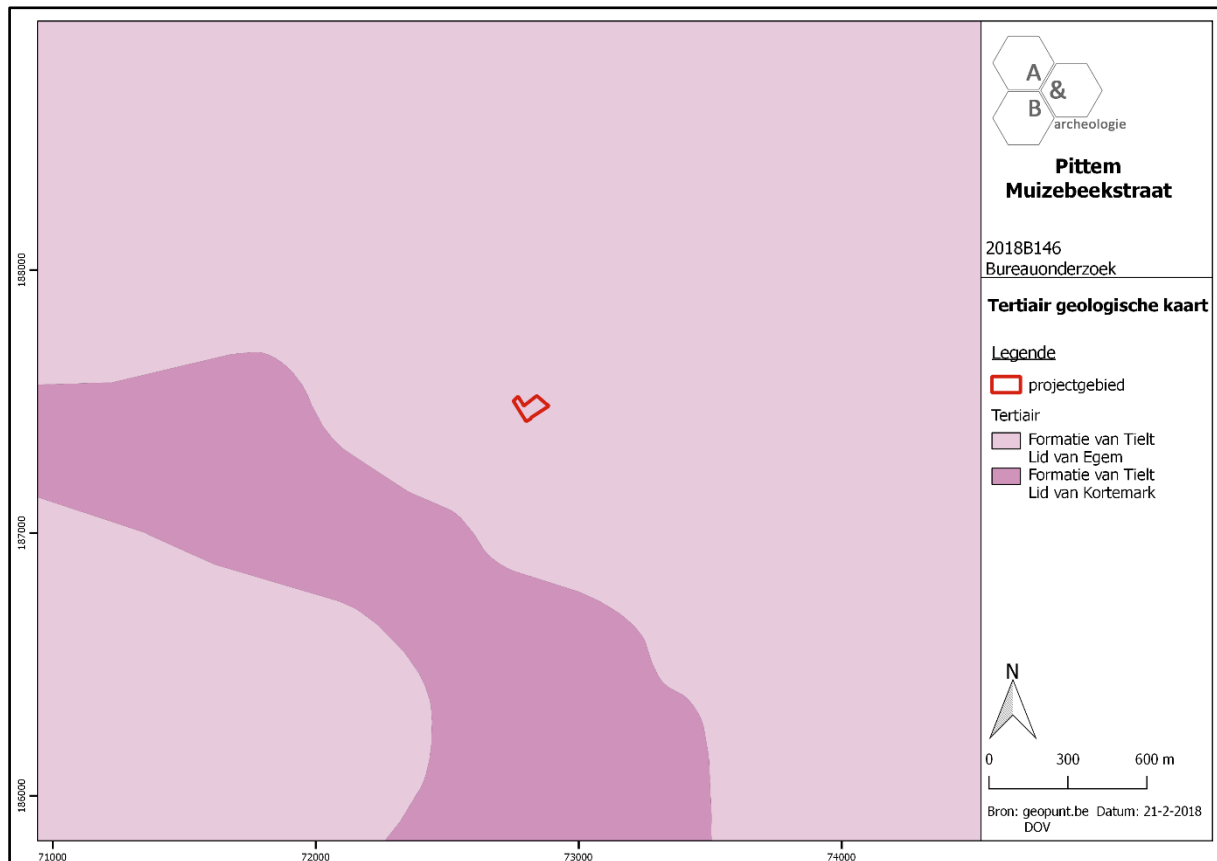


De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen van de Formatie van Tielt, meer bepaald het Lid van Egem. Deze eenheid bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand met het voorkomen van kleilagen en zandsteenbanken. Bovendien kan het zand glauconiet- en glimmerhoudend zijn. De Formatie van Tielt bevindt zich bovenop de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat uit een dik pakket mariene zandige klei uit het vroeg-leperiaan.

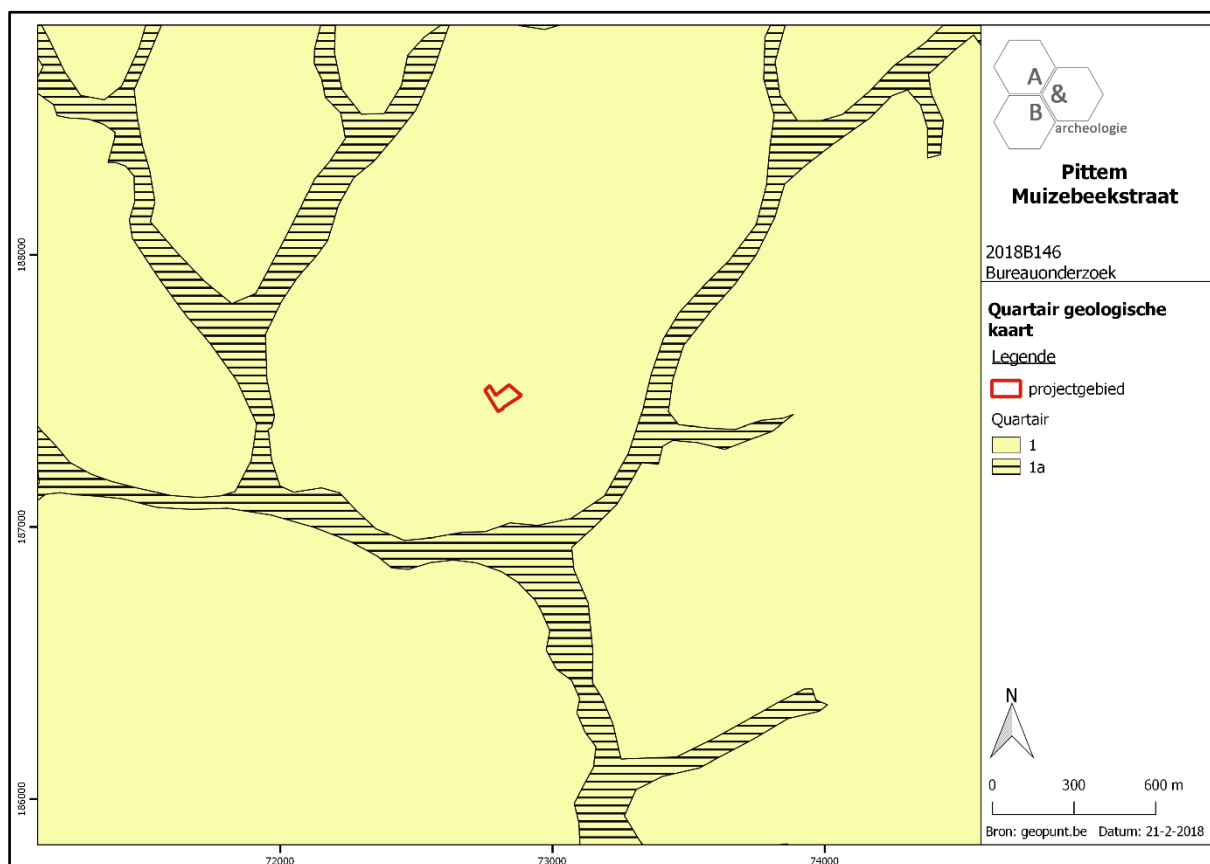
⁸ Derweduwen et al.2016

De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond op de zuidwestelijke rand van het plangebied bestaat uit het type 1 omschreven als volgt: niet holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn.

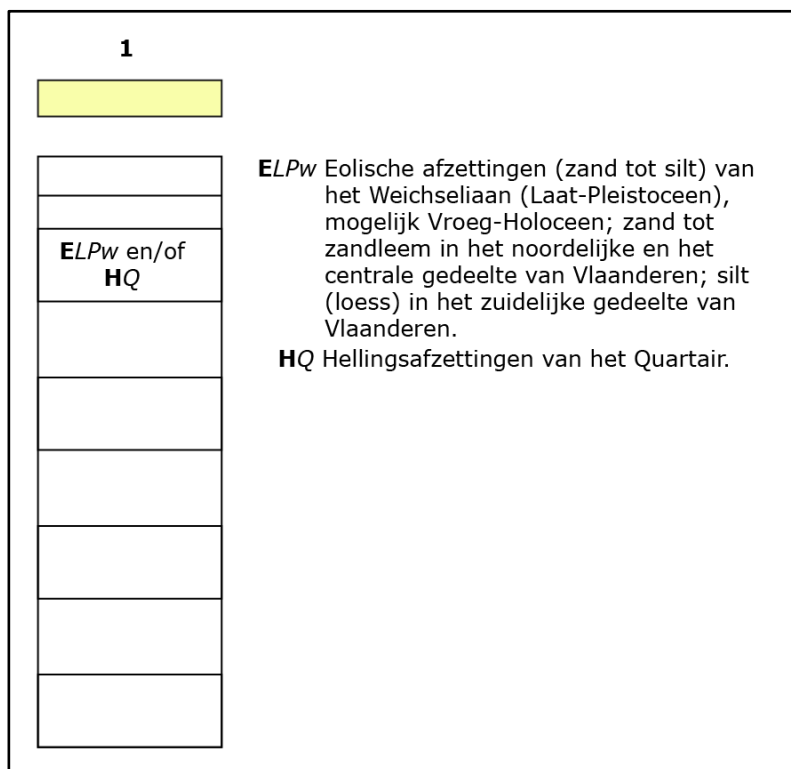
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.



Figuur 21 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).



Figuur 22 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).



Figuur 23 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart; type 1 (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁹¹⁰

In 1072 werd de naam Pittem voor het eerst vermeld in de historische geschriften als: Puthem (1072), Putthem (1376), Puttem (1477), Pitthem (1517) en Pittem (1903). De schrijfwijzen Putthem en Pitthem werden vóór 1800 door elkaar gebruikt. De oudste vormen geven echter de voorkeur aan Putthem, terwijl de vorm Pitthem vooral sedert de tweede helft van de 18^{de} eeuw hoe langer hoe meer gebruikt werd. De verklaring van de naam is te vinden in de woorden 'put' en 'hem'. 'Hem' is afkomstig van heim en betekent woonplaats. Deze woonplaats werd nader bepaald door de voorvoeging van put. 'Put-hem' betekent dus zoveel als woonplaats bij of in een put. Het sinds lang verdwenen kasteel der heerlijkheid Pittem stond inderdaad gebouwd in een betrekkelijk laag gelegen gebied, ten noordwesten van de huidige dorpskom. Aan deze heerlijkheid heeft de parochie, en nadien ook de gemeente, haar naam Pittem ontleend.

Verschillende koutertoponiemen zoals Pittemkouter/Molenkouter, Bekkemkouter en Vlaminkskouter wijzen op landbouwgronden die reeds vroeg in cultuur werden gebracht. Daarnaast getuigen de diverse akkertoponiemen zoals Veldakker, Meerakker en Steenakker op akkerbouw. Stilaan werden ook grote hoeves gesticht, die het omringende braakliggende land gingen ontginnen. De oudst gekende heer is Johannes de Puthem, vermeld in een akte uit 1072. Rond 1360 werd het geslacht van Putthem door huwelijk opgevolgd door het geslacht van Claerhout, tevens heren van het gelijknamige leen en heerlijkheid. De toenmalige hoeve, waaruit het kasteel met opper- en neerhof gegroeid is, lag vlakbij het thans verdwenen zogenaamde 'verzonken kasteel' waar de heren van Pittem resideerden, later ook het 'Kasteelgoed' genoemd. Tijdens de woelige periode op het einde van de 16^{de} en het begin van de 17^{de} eeuw verviel deze tot een ruïne. De heren van Pittem bekleedden reeds sinds de 15^{de} eeuw belangrijke functies in Brugge en lieten de burcht na de onlusten niet meer heropbouwen.

In de late middeleeuwen maakte Pittem deel uit van het belangrijke vlasindustriegebied van de Mandelvallei. In de 14^{de} eeuw werd op intensieve manier vlas gekweekt. In de 15^{de} eeuw stond Pittem gekend als linnenweversdorp. Vanaf de 17^{de} eeuw werd Pittem geteisterd door ziektes zoals de pest en verwoestingen en plunderingen onder de overmacht van de Fransen. In de 18^{de} eeuw vond er een demografische stijging plaats en werden er infrastructuurwerken uitgevoerd zoals de aanleg van de steenweg Brugge-Kortrijk. De gemeente bleef economisch gedomineerd worden door de landbouw tot in de 20^{ste} eeuw.

De oudste kaart die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit de 18^{de} eeuw. Op deze kaart wordt in het plangebied bewoning aangegeven. De bewoning situeert zich langs een weg die vanuit het noorden komt en afdraait naar het westen toe. De weg sluit in het noorden aan op de huidige Tieltstraat. De bewoning bestaat uit enkele gebouwen voorzien van bijbehorende tuinen. Het plangebied bevindt zich net op de rand van de dorpskern, waarbij de bewoning zich vooral concentreert langsheen de noordelijke zijde van de Tieltstraat. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bewoning meer aanwezig, ook is van de weg geen sprake meer. Het is echter niet duidelijk of

⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Pittem en Heuvelland In Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be> op 20/02/2018

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/26405>

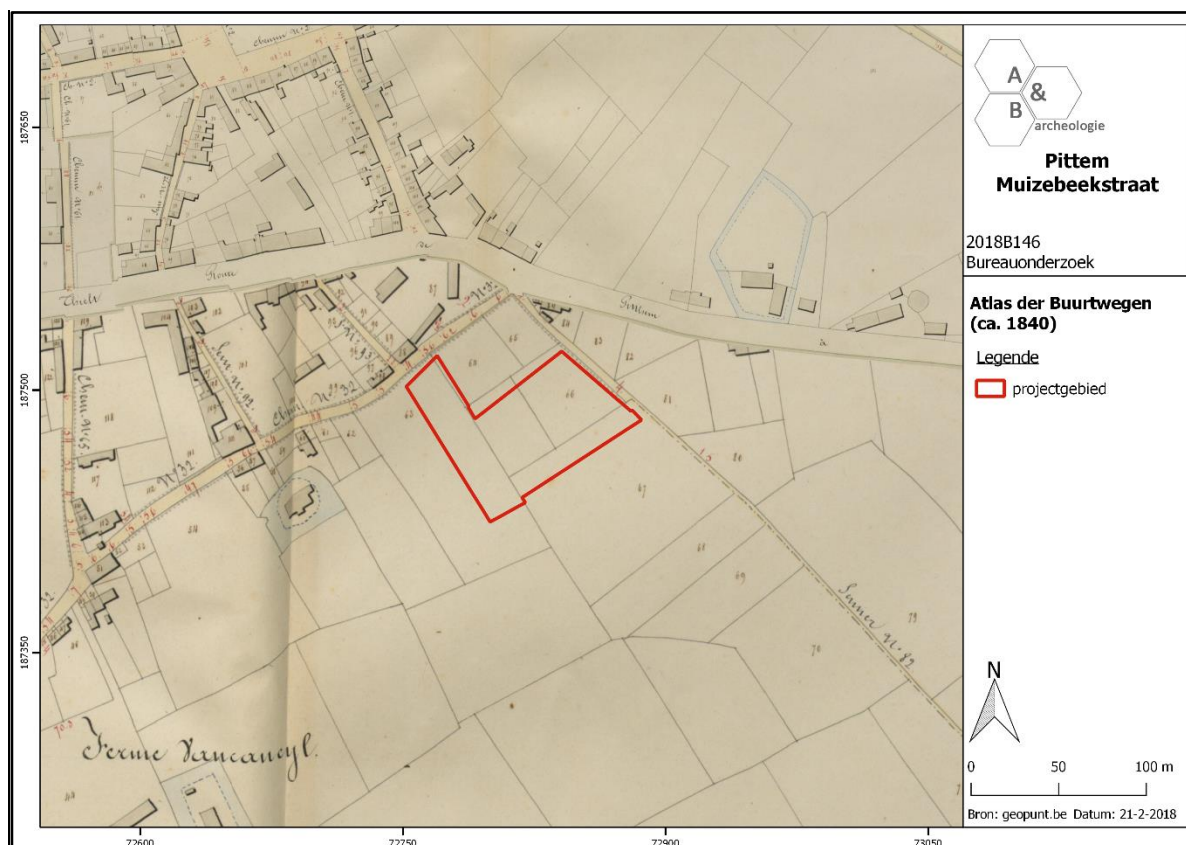
het gaat om een fout op de Ferrariskaart of om een aanpassing in de late 18^{de} eeuw waarbij de bewoning werd afgebroken en de weg verplaatst. De Fonteine- en Muizebeekstraat worden reeds aangegeven. Naar het oosten en westen toe worden twee sites met walgracht aangegeven. Beide sites worden ook op de Ferrariskaart aangegeven maar liggen op een licht andere positie, waardoor de hypothese van een foutieve kartering bij Ferraris kan gelegd worden. Desondanks bevindt zich bewoning in de directe omgeving. De kaart van Vandermaelen (1846-1854) toont een gelijkaardig, doch minder gedetailleerd beeld. De westelijke site met walgracht wordt benoemd als 'Coolkens Motte'. De kaart van Popp (1842-1879) toont in grote lijnen nog dezelfde perceelstructuur zoals op de Atlas der Buurtwegen. Er is geen bewoning aanwezig. De Muizebeekstraat wordt als een kleine landweg gekarteerd.

Op de topografische kaart van 1884 en 1910 wordt nog steeds geen bewoning aangegeven.

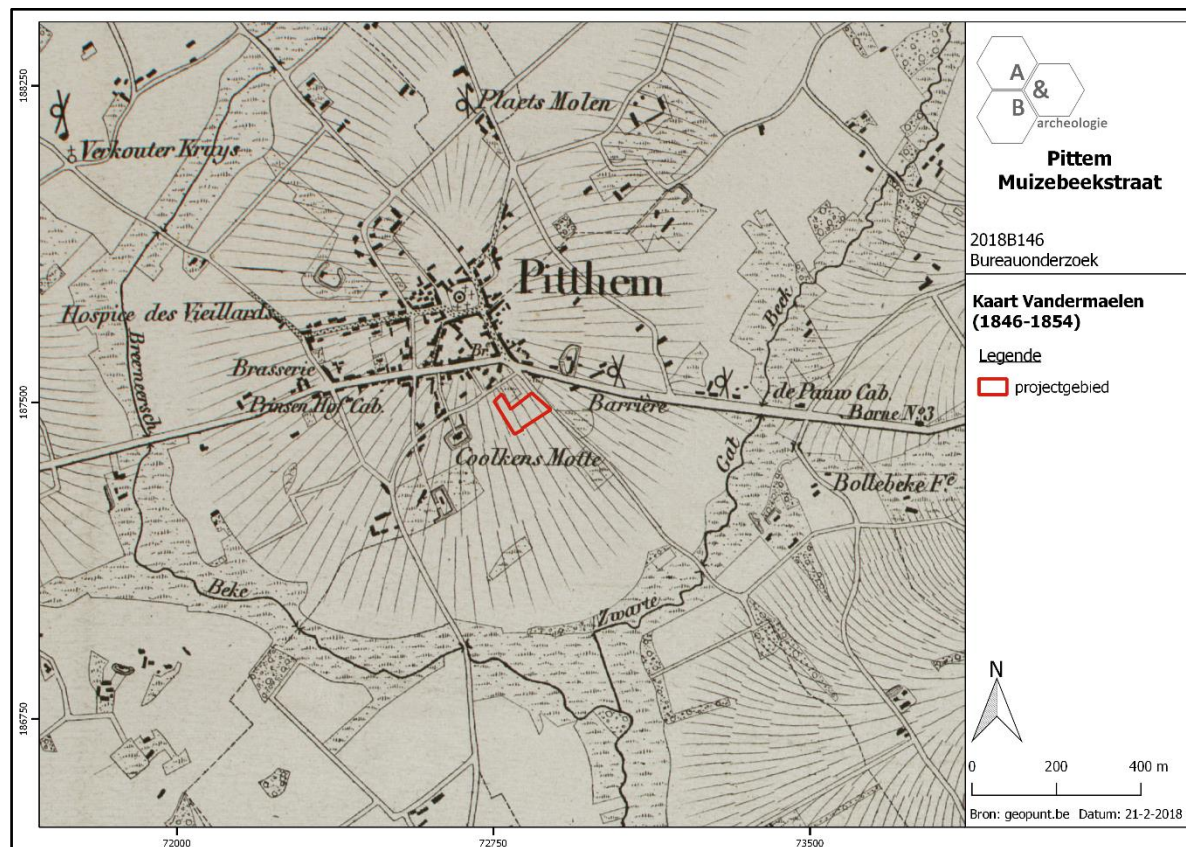
De vroegste luchtfoto betreft een orthofoto uit 1971. De kwaliteit en resolutie is vrij laag, maar toch kunnen hierop de woningen aan de Muizebeekstraat gezien worden. Het westelijke en noordelijke deel is ingenomen als landbouwgrond. In het uiterste noordwesten is een bos aanwezig. Op een latere en meer gedetailleerde luchtfoto van 1979-1990 is de bewoning duidelijk te zien, alsook de kiezelverharding. Het westelijke deel is in gebruik als weiland. Het bosje is verdwenen. Op de luchtfoto van 2016 blijft deze situatie grotendeels ongewijzigd. Enkel ter hoogte van de kiezelverharding zijn nog kleine aanpassingen.



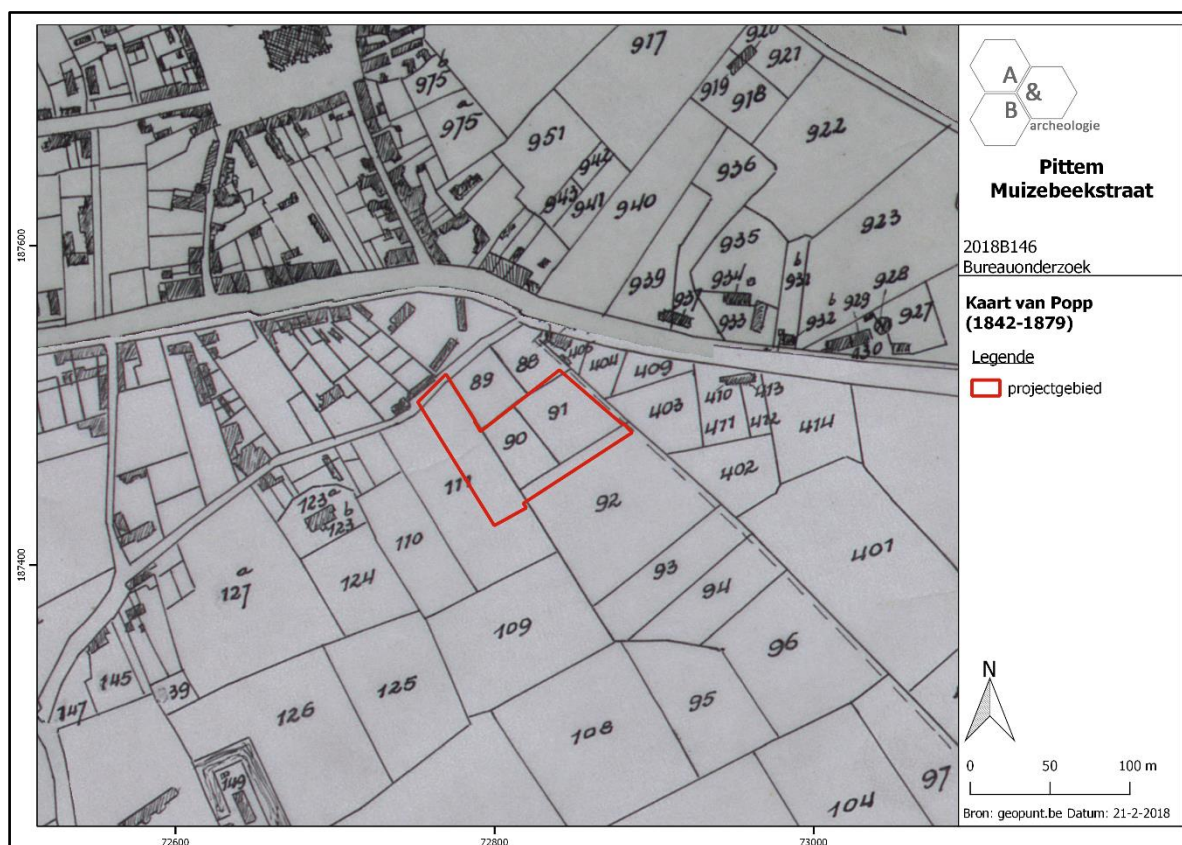
Figuur 24 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).



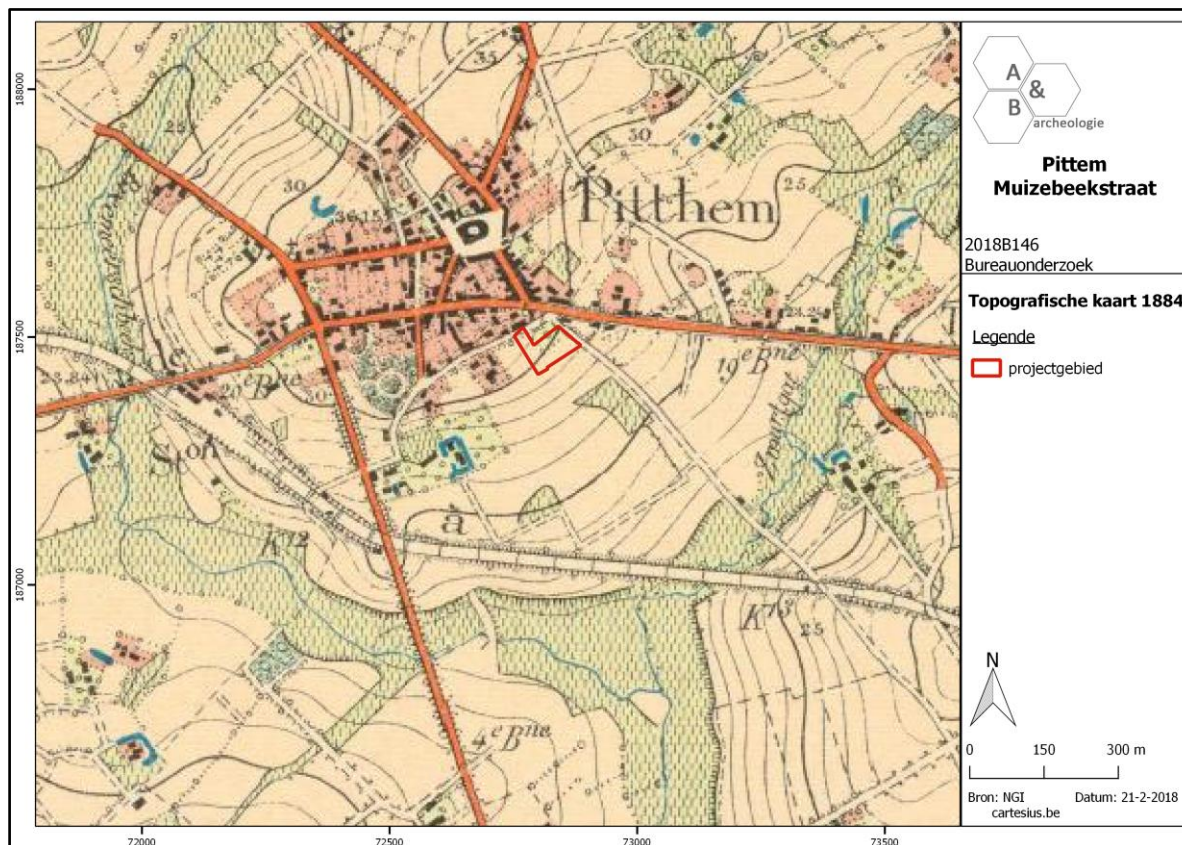
Figuur 25 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).



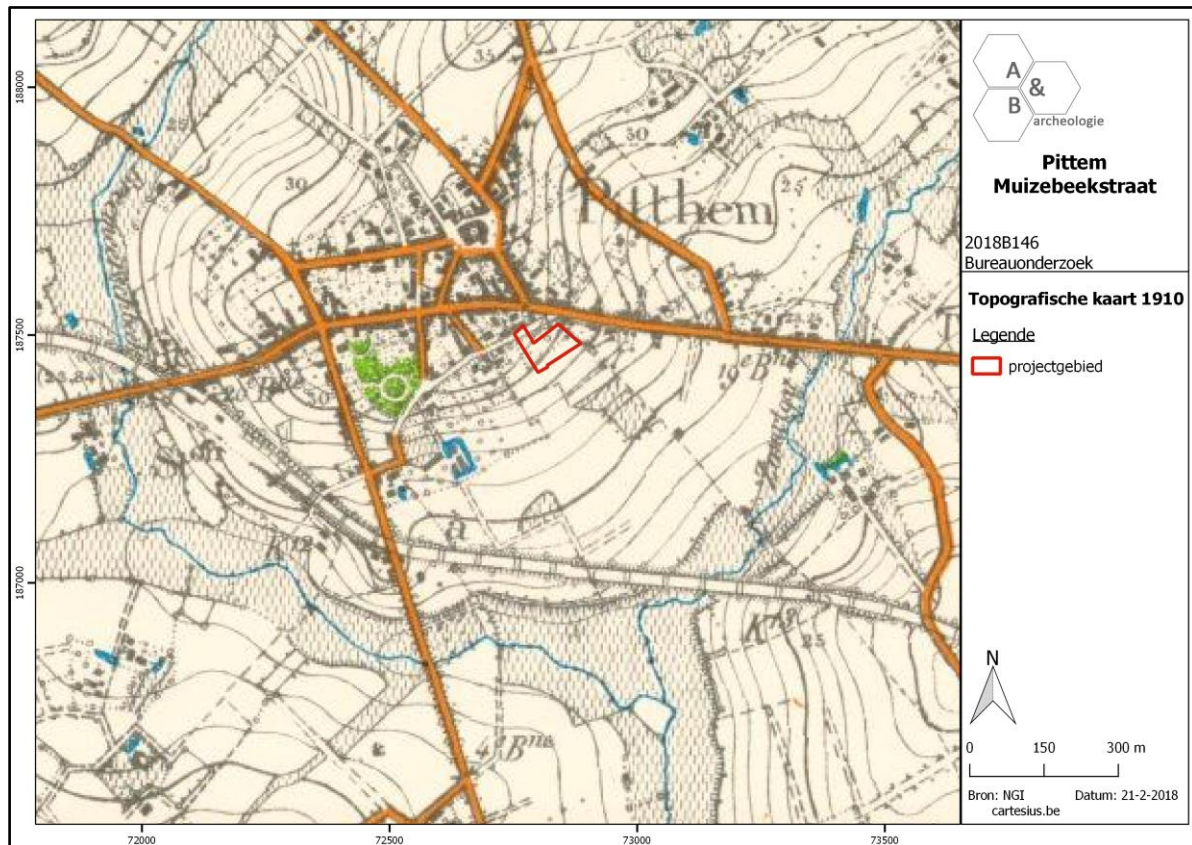
Figuur 26 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).



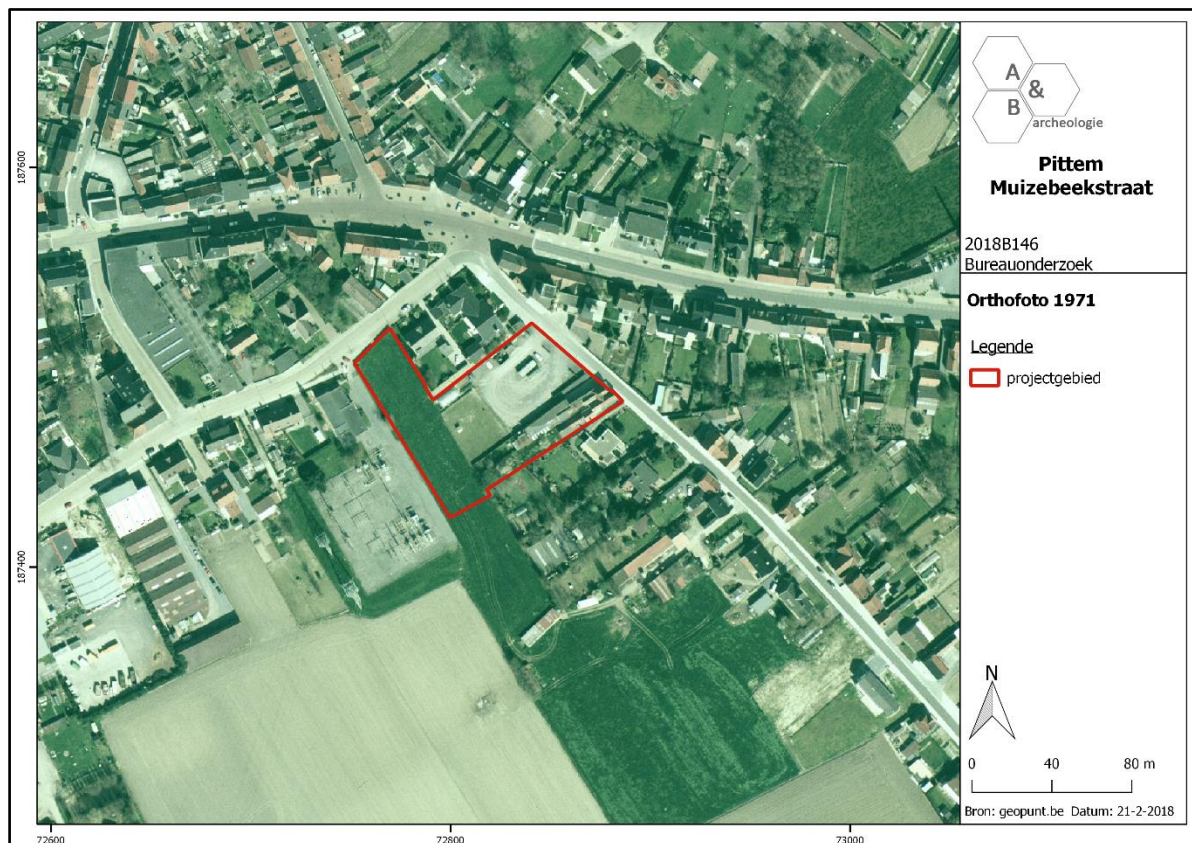
Figuur 27 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).



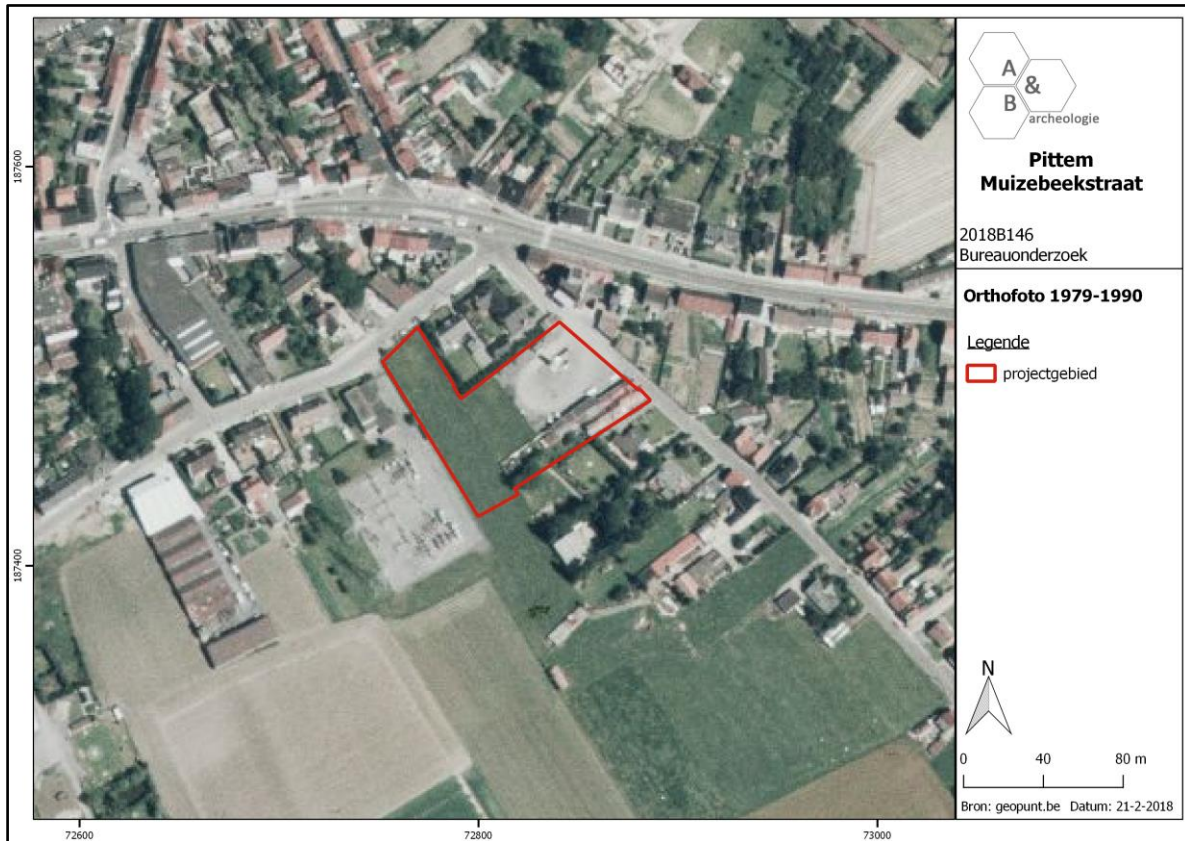
Figuur 28 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).



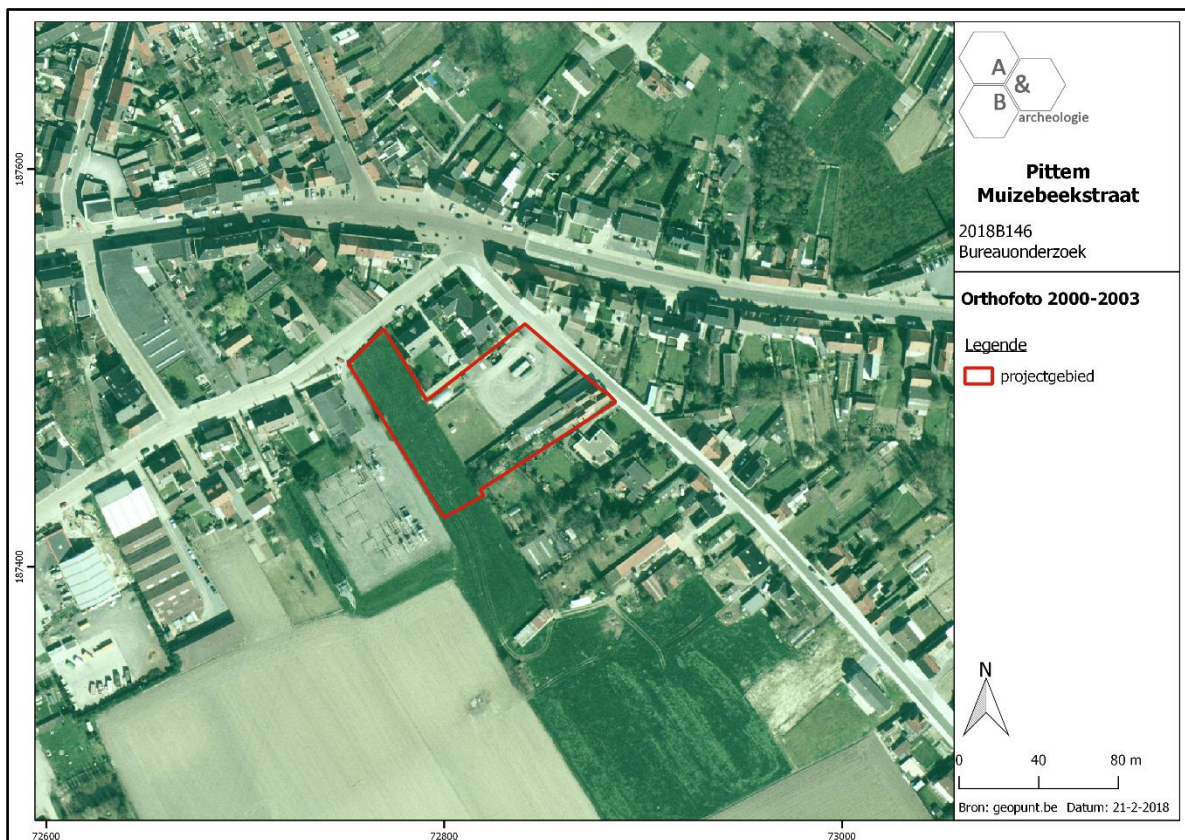
Figuur 29 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).



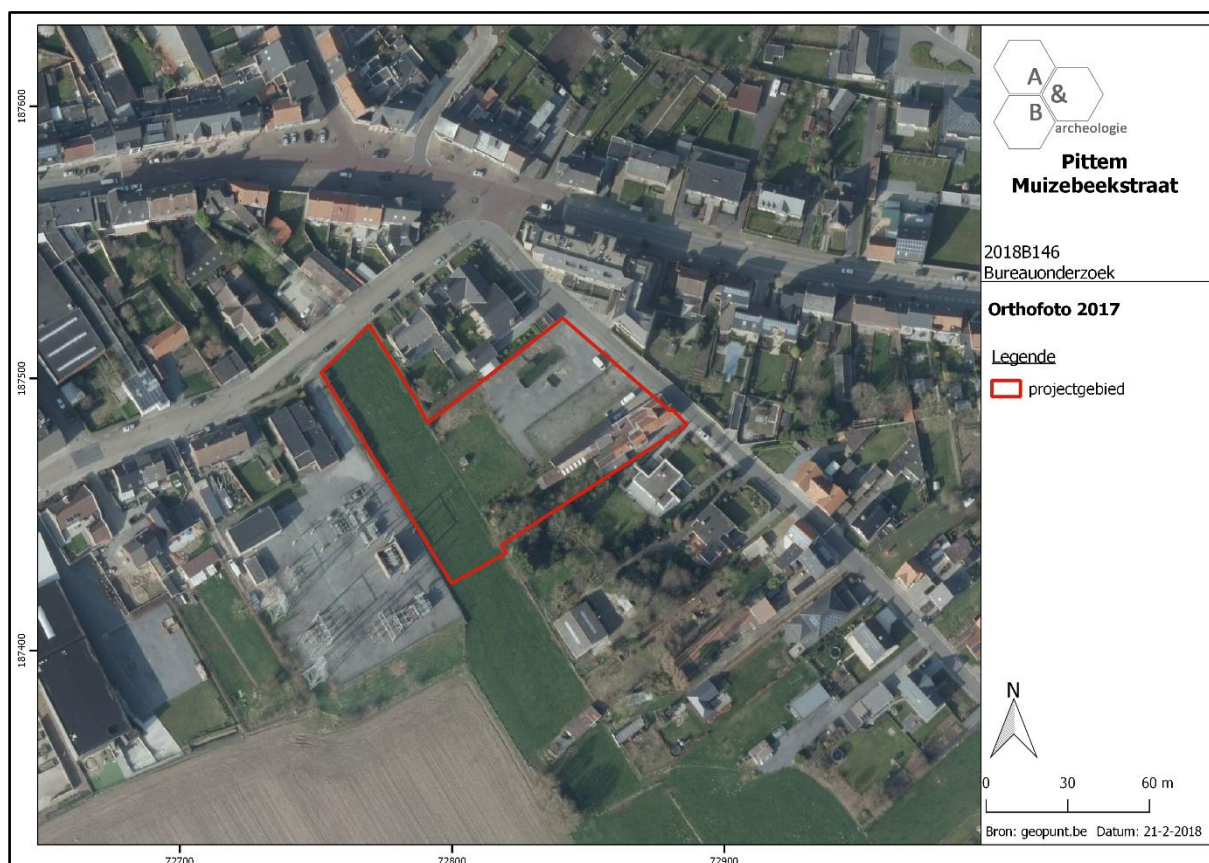
Figuur 30 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).



Figuur 31 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).



Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2003 (bron: geopunt.be).



Figuur 33 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een beperkt aantal archeologische sites of locaties aangegeven. Het beperkte aantal toont aan dat Pittem naar archeologische waarde nog eerder onbekend is.

In de 19^{de} en het laatste kwart van de 20^{ste} eeuw werden in Pittem diverse lithische artefacten aangetroffen, te situeren in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Deze duiden op het occasioneel verblijf van primitieve jagers en voedselverzamelaars te Pittem tijdens deze periode. De vondsten zijn echter aangetroffen bij oppervlakteprospecties en bevinden zich in een secundaire context¹¹. Enkele van de vindplaatsen betreffen de Pittem-Berg (CAI ID 161241 en 161488) en aan het Goed ten Walle (CAI ID 161242) ten oosten van het plangebied.

In 1896 ontdekte Juliaan Claerhout bij opgravingen aan de Heidenskerkhofstraat, ten noorden van het plangebied, restanten van geschonden graven uit de Romeinse en mogelijk Frankische periode. Resten van bouw materiaal en aardewerkvondsten wijzen op het bestaan van een Gallo-Romeinse nederzetting. Mogelijk bevond zich een Romeinse hoeve of *villa rustica* op de Pittemse dorpsheuvel. Daarnaast trof hij een viertal ongeschonden graven aan die waarschijnlijk uit de Merovingische periode stammen. Vermoedelijk liep een Romeinse weg vanaf Blicquy over Kerkhove en Sint - Eloois-Vijve, over het grondgebied Pittem in de richting van Brugge en de Noordzee. Het tracé van deze weg is niet met zekerheid gekend, maar valt mogelijk samen met de (middeleeuwse) weg Brugge - Kortrijk, of met het oude wegtracé van de Vijfstraat. In 1828 werd in de buurt van de Meulebekestraat een gouden Romeinse munt van Nero (54-68 n.C.) aangetroffen. Daarnaast werden op het einde van de 19^{de} eeuw nog een tiental Romeinse munten gevonden in het dorpscentrum.

Daarnaast kunnen nog enkele mogelijke sites met walgracht vermeld worden aan de hand van cartografische gegevens: Molenakker, Drogenbroodstraat, Egemsebinnenweg, Kasteeldreef, Hoogrokersstraat en de Blauwe Vierschaarhoeve.

Als laatste kan nog verwezen worden naar twee artikels van Dirk Calmeyn in het heemkundig tijdschrift *De Roede van Tielt*¹². In een artikel geschreven in jaargang 24 (1993) heeft Calmeyn het over Gallo-Romeinse archeologische vondsten aangetroffen in de gemeente Pittem, door middel van prospecties. In het tweede artikel geschreven in jaargang 25 (1994) beschrijft hij de resultaten van vijf jaar veldprospecties uitgevoerd op de Pittems-Egemse cuesta. De prospecties brachten vondsten aan het licht en geven aanwijzingen over de aanwezigheid van de prehistorische mens in deze regio.

In het afgelopen decennia werden twee archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het eerste onderzoek betreft een opgraving aan de Posterijlaan in Pittem, ten westen van het plangebied. Na een vooronderzoek door middel van sleuven werd een centraal deel geselecteerd voor een verdere opgraving. In het opgravingsvlak werden sporen en vondsten teruggevonden vanaf de steentijd tot de Nieuwste tijd. Uit de steentijd betreft het enkele losse en secundaire silexartefacten vermoedelijk uit het mesolithicum. Minstens vier gebouwen kunnen gedateerd worden in de late ijzertijd of Vroeg-Romeinse periode. Het gaat in dit geval om eenvoudige gebouwen van het type Alphen-Ekeren,

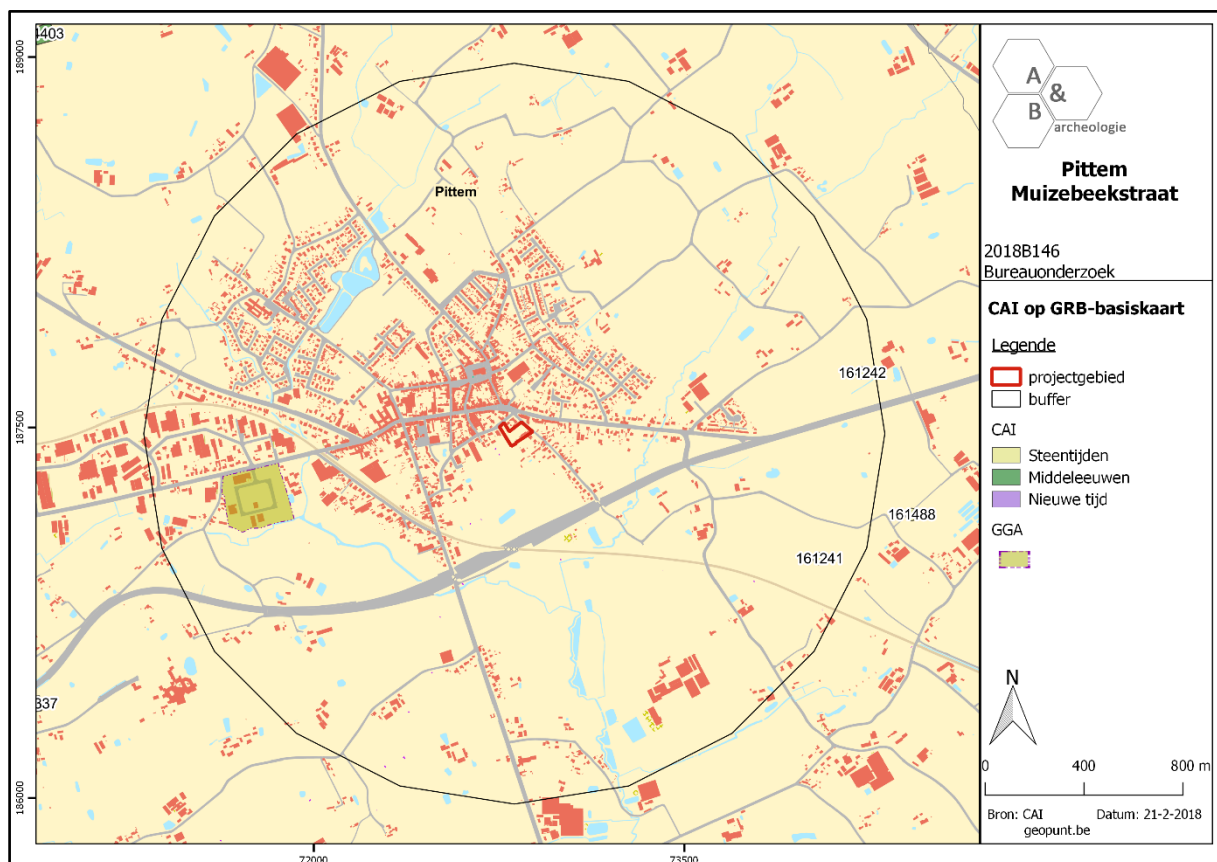
¹¹ Calmeyn 1994

¹² Calmeyn 1993 en 1994

opgetrokken uit een centrale rij van middenstaanders die het zadeldak dragen. Uit de vroege middeleeuwen werden twee waterputten met een houten kader teruggevonden. Bewoning die hiermee in verband staat werd niet aangetroffen, maar kan verwacht worden in de directe omgeving. Uit de volle middeleeuwen dateert minstens één erf met een hoofd- en bijgebouw en diverse grachten, greppels en kuilen. De postmiddeleeuwen tot Nieuwste tijd kenmerkt zich voornamelijk door perceelsgrachten en enkele kuilen.

Het tweede onderzoek betreft een vooronderzoek aan de Koolskampstraat, aan de noordelijke kant van het centrum van Pittem¹³. Bij het vooronderzoek werden geen noemenswaardige sporen aangetroffen, waardoor geen verder onderzoek werd geadviseerd.

Het archeologisch kader toont een aanzienlijke kans op het aantreffen van sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de Nieuwste Tijd. Voor de steentijd wordt het aantreffen van *in situ* steentijdartefacten echter zeer laag ingeschat. Het vondstmateriaal uit deze periode bevindt zich in secundaire contexten en er zijn geen bodemkundige aanwijzingen voor de aanwezigheid van meerdere archeologische niveaus. Sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen kunnen verwacht worden. Bodemkundig en landschappelijk gezien kan de locatie van het plangebied goed vergeleken worden met het onderzoek aan de Posterijlaan in Pittem. Hierdoor kan de archeologische waarde van het plangebied matig tot hoog ingeschat worden.

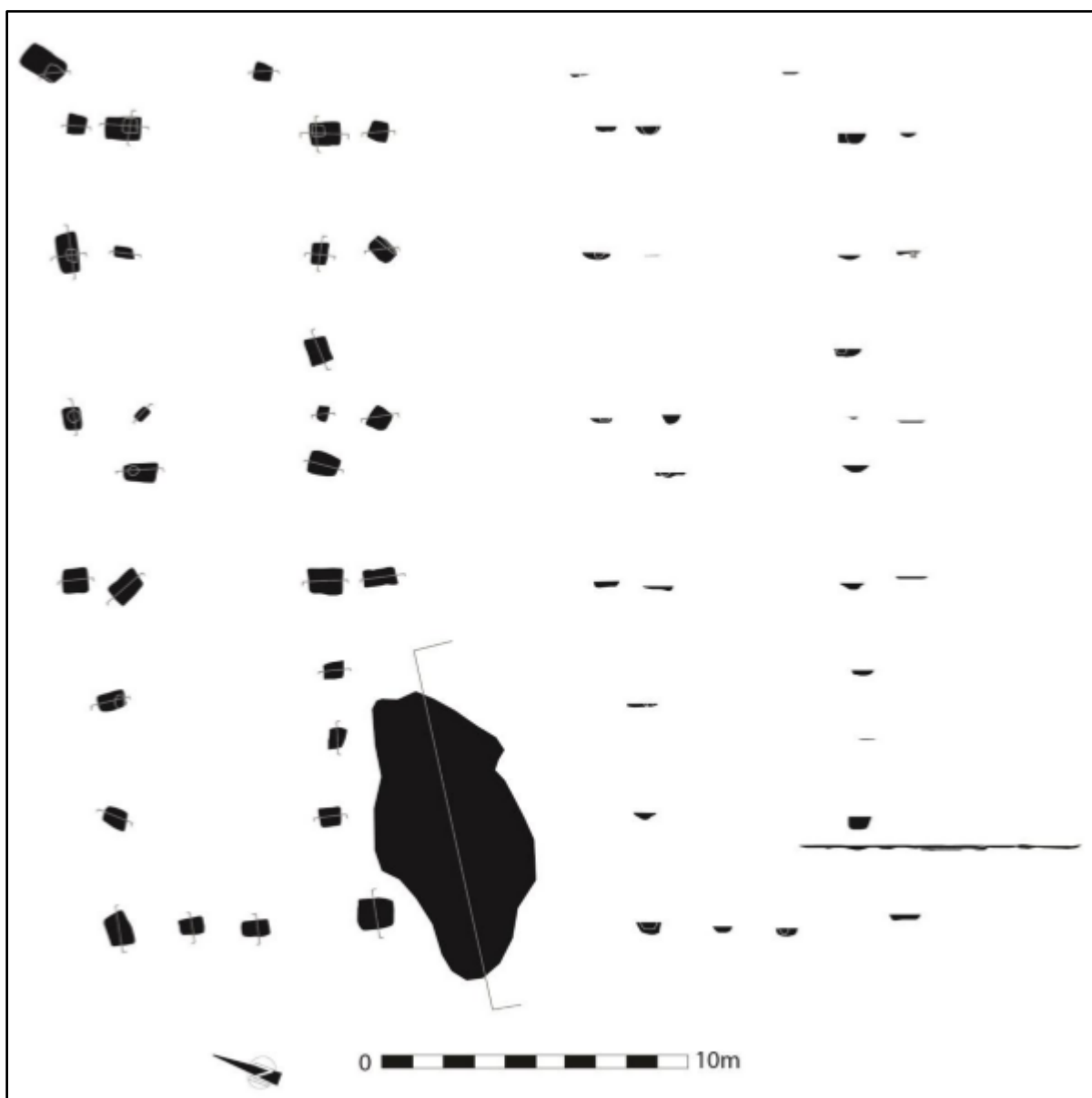


Figuur 34 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

¹³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4699>



Figuur 35 Zicht op een vroegmiddeleeuwse waterput aangetroffen aan de Posterijlaan (bron: Derweduwen et al. 2016).



Figuur 36 Grondplan van een volmiddeleeuws gebouw in vlak (links) en doorsnede (rechts) (bron: Derweduwen et al. 2016).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van de bureaustudie kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op de 18^{de}-eeuwse Ferrariskaart worden ter hoogte van het plangebied gebouwen met bijbehorende tuinen en een weg aangegeven. Op de 19^{de}-eeuwse kaarten is de bebouwing en wegenis echter verdwenen. Op basis van de 19^{de}-eeuwse kaarten lijkt het dat de Ferrariskaart onjuist gekarteerd is en dat er sprake is van een verschuiving en verdraaiing. Toch kan niet volledig uitgesloten worden dat er geen bewoning in de 18^{de} eeuw aanwezig was. Vanaf de 19^{de} eeuw is het gebied ingedeeld in enkele onbebouwde percelen. Pas op de luchtfoto van 1971 komt bewoning voor in het zuidoosten van het plangebied. Deze bebouwing stemt overeen met de huidige woningen. De rest van het plangebied is steeds ingenomen als weiland, een klein deeltje aan de Fonteinestraat zou eerst als een bosje in gebruik zijn.
- Voor de periode voor de 18^{de} eeuw zijn geen bronnen beschikbaar waardoor de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet kan gestaafd worden.
- Het terrein is in het zuidoosten bebouwd met twee woningen met diverse achterbouwen. Het betreft de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7. De woningen zijn halfopen en sluiten op elkaar aan. De omvang van beide bebouwde delen bedraagt ca. 550m². Er is geen kennis over ondergrondse niveaus, zoals kelders. Het perceel 90P in het noordoosten is grotendeels verhard met kiezel aan het deel langsheen de Muizebeekstraat. De kiezelverharding neemt een oppervlakte in van ca. 1900m². Bovendien bevindt zich in deze zone een rechthoekige weegbrug, met enkele containers en hagen. In dit oostelijke deel van het plangebied kunnen enige verstoringen aanwezig zijn ter hoogte van de funderingen van de woningen. De kiezelverharding zal wellicht een beperkte impact in de bodem hebben. Het westelijke deel, ingenomen als weiland, heeft een oppervlakte van ca. 3450m². Hier hebben geen zichtbare verstoringen plaatsgevonden.
- Het archeologisch kader toont een aanzienlijke kans op het aantreffen van sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de Nieuwste Tijd. Voor de steentijd wordt het aantreffen van *in situ* steentijdartefacten echter zeer laag ingeschat. Het aangetroffen vondstmateriaal uit deze periode bevindt zich in secundaire contexten en er zijn geen bodemkundige aanwijzingen voor de aanwezigheid van meerdere archeologische niveaus of de kans op een goed bewaarde steentijdsite. Sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen kunnen wel verwacht worden. Bodemkundig en landschappelijk gezien kan de locatie van het plangebied goed vergeleken worden met het onderzoek aan de Posterijlaan in Pittem. Hierdoor kan de archeologische waarde van het plangebied matig tot hoog ingeschat worden. Bovendien situeert het plangebied zich op de zuidelijke rand van de dorpskern, waarbij ten westen en oosten twee sites met walgracht worden aangegeven, waaronder één met de benaming 'Coolkens Motte'. Deze zou kunnen teruggaan tot de middeleeuwse periode.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Binnen het plangebied zullen twee grote blokken opgetrokken worden, enerzijds een blok met assistentiewoningen opgetrokken met paalfunderingen en anderzijds een grotendeels onderkelderd woonzorgcentrum. Aansluitend hierbij wordt een wegenis, nutsvoorzieningen en parkeergelegenheden aangelegd. Als laatste worden groenzones en boomaanplantingen voorzien. De werkzaamheden zullen een aanzienlijke impact hebben over het volledige plangebied waardoor verder archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

Gezien de locatie van het terrein en de bodemkundige gegevens die ter beschikking zijn, is een landschappelijk booronderzoek niet nodig. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven archeologische niveaus of de aanwezigheid van een complexe stratigrafie.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

Deze onderzoeksmethode is niet nodig om uit te voeren aangezien geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van sporen en structuren uit de Eerste Wereldoorlog of de aanwezigheid van begraven bakstenen structuren die op te sporen zijn via deze techniek.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval zijn beide onderzoeksmethodes niet zinvol om uit te voeren en kunnen dus buiten beschouwing genomen worden. Er zijn geen aanwijzingen voor sites, zoals kampen of slagvelden, die zich kunnen manifesteren in de teelaarde als mobiele (non-)ferro objecten.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing aangezien geen aanwijzingen zijn voor begraven archeologische niveaus of een complexe stratigrafie.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.¹⁴

Gezien het archeologische potentieel, de oppervlakte van het terrein en de aard van de geplande werken is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Deze proefsleuven kunnen aangelegd worden na de afbraak van de woningen en de bijgebouwen. Hierbij dient geteeld te worden dat de woningen en bijgebouwen enkel afgebroken mogen worden tot op het huidige maaiveldniveau. Ook eventuele overtollige struiken en boompjes mogen verwijderd worden, maar enkel tot op het maaiveldniveau. De stronken dienen behouden te blijven tot na het archeologisch vooronderzoek.

Het totale terrein is 6250m² groot waarvan 10% oftewel 625m² dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 156m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 781m² onderzocht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. Op de 18^{de}-eeuwse Ferrariskaart worden ter hoogte van het plangebied gebouwen met bijbehorende tuinen en een weg aangegeven. Op de 19^{de}-eeuwse kaarten is de bebouwing en wegenis echter verdwenen. Op basis van de 19^{de}-eeuwse kaarten lijkt het dat de Ferrariskaart onjuist gekarteerd is en dat er sprake is van

¹⁴ HANECA et al. 2016.

een verschuiving en verdraaiing. Toch kan niet volledig uitgesloten worden dat er geen bewoning in de 18^{de} eeuw aanwezig was. Vanaf de 19^{de} eeuw is het gebied ingedeeld in enkele onbebouwde percelen. Pas op de luchtfoto van 1971 komt bewoning voor in het zuidoosten van het plangebied. Deze bebouwing stemt overeen met de huidige woningen. De rest van het plangebied is steeds ingenomen als weiland, een klein deeltje aan de Fonteinestraat zou eerst als een bosje in gebruik zijn. Het archeologisch kader toont een aanzienlijke kans op het aantreffen van sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de Nieuwste Tijd. Voor de steentijd wordt het aantreffen van *in situ* steentijdartefacten echter zeer laag ingeschat. Het aangetroffen vondstmateriaal uit deze periode bevindt zich in secundaire contexten en er zijn geen bodemkundige aanwijzingen voor de aanwezigheid van meerdere archeologische niveaus of de kans op een goed bewaarde steentijdsite. Sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen kunnen wel verwacht worden. Bodemkundig en landschappelijk gezien kan de locatie van het plangebied goed vergeleken worden met het onderzoek aan de Posterijlaan in Pittem. Hierdoor kan de archeologische waarde van het plangebied matig tot hoog ingeschat worden. Bovendien situeert het plangebied zich op de zuidelijke rand van de dorpskern, waarbij ten westen en oosten twee sites met walgracht worden aangegeven, waaronder één met de benaming 'Coolkens Motte'. Deze zou kunnen teruggaan tot de middeleeuwse periode.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het terrein is in het zuidoosten bebouwd met twee woningen met diverse achterbouwen. Het betreft de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7. De woningen zijn halfopen en sluiten op elkaar aan. De omvang van beide bebouwde delen bedraagt ca. 550m². Er is geen kennis over ondergrondse niveaus, zoals kelders. Het perceel 90P in het noordoosten is grotendeels verhard met kiezels aan het deel langsheen de Muizebeekstraat. De kiezelverharding neemt een oppervlakte in van ca. 1900m². Bovendien bevindt zich in deze zone een rechthoekige weegbrug, met enkele containers en hagen. In dit oostelijke deel van het plangebied kunnen enige verstoringen aanwezig zijn ter hoogte van de funderingen van de woningen. De kiezelverharding zal wellicht een beperkte impact in de bodem hebben. Het westelijke deel, ingenomen als weiland, heeft een oppervlakte van ca. 3450m². Hier hebben geen zichtbare verstoringen plaatsgevonden.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Landschappelijk en bodemkundig gezien kan gesproken worden van een goede bewaring van de bodem. Er is echter geen sprake van meerdere begraven archeologische niveaus en bovendien wordt de kans op *in situ* steentijdartefacten zeer laag ingeschat.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Binnen het plangebied zullen twee grote blokken opgetrokken worden, enerzijds een blok met assistentiewoningen opgetrokken met paalfunderingen en anderzijds een grotendeels onderkelderd woonzorgcentrum. Aansluitend hierbij wordt een wegenis, nutsvoorzieningen en parkeergelegenheden aangelegd. Als laatste worden groenzones en boomaanplantingen voorzien. De werkzaamheden zullen een aanzienlijke impact hebben over het volledige plangebied waard oor verder archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de historische bronnen en het archeologisch kader is de aanwezigheid van een archeologische site goed mogelijk. Onderzoek aan de Posterijlaan bracht een meerperiodensite met bewoning aan het licht.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dienen de huidige woningen en de bijgebouwen afgebroken te worden. Hierbij is het van belang dat deze afgebroken worden tot op het huidige maaiveldniveau en dat de funderingen blijven zitten tot na de afronding van het archeologisch onderzoek. Ook eventuele overvloedige struiken en boompjes mogen verwijderd worden, maar enkel tot op het maaiveldniveau.

Na de afbraak volgt een proefsleuvenonderzoek over het volledige plangebied. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringzones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De verdere modaliteiten inzake het proefsleuvenonderzoek worden omschreven in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Pittem Muizebeekstraat, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is gelegen in Pittem, in de provincie West-Vlaanderen, aan de Muizebeek- en Fonteinestraat en heeft een totale oppervlakte van 6250m². Binnen het terrein bevinden zich momenteel twee woningen met aansluitende bijgebouwen. De woningen bevinden zich aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7. De woning aan de Muizebeekstraat nr. 5 (perceel 92N2) heeft een bebouwde oppervlakte van ca. 350m². Op het achtererf bevindt zich nog een klein bijgebouw van 12m². De woning aan de Muizebeekstraat nr. 7 (perceel 92P2) sluit aan op de woning nr. 5 en heeft een bebouwde oppervlakte van ca. 200m². De woningen zijn niet voorzien van kelders. In het noordoosten is nog een klein bijgebouwtje van ca. 20m² aanwezig. Het bijgebouw is gelegen op het perceel 90P. Het perceel 90P is grotendeels verhard met kiezels aan het deel langsheen de Muizebeekstraat. De kiezelverharding neemt een oppervlakte in van ca. 1900m². Bovendien bevindt zich in deze zone een rechthoekige weegbrug, met enkele containers en hagen. Het westelijke deel, meer bepaald de percelen 111G2 en 111F2 en een deel van perceel 90P, is momenteel in gebruik als weiland. De totale oppervlakte van het weiland bedraagt ca. 3450m². Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Pittem, afdeling 1, sectie C, perceel nr. 90P, 90R, 92N2, 92P2, 111G2 en 111F2.

Binnen de grenzen van het plangebied worden twee bodemtypes aangegeven. Het uiterste noordwestelijke deel wordt aangegeven als bebouwde zone (type OB) waarbij geen bodemkundige gegevens gekend zijn. De rest van het plangebied staat gekarteerd als een Pdc-bodem. Een dergelijke bodem kenmerkt zich als een matig natte lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. Bij deze matig natte (soms matig droge) bodems op licht zand leem is de humeuze bovengrond homogeen en goed ontwikkeld grijsbruin en gemiddeld 30cm dik. De verbrokkelde textuur B is zwak ontwikkeld en begint op 40-60cm.

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. Op de 18^{de}-eeuwse Ferrariskaart worden ter hoogte van het plangebied gebouwen met bijbehorende tuinen en een weg aangegeven. Op de 19^{de}-eeuwse kaarten is de bebouwing en wegenis echter verdwenen. Op basis van de 19^{de}-eeuwse kaarten lijkt het dat de Ferrariskaart onjuist gekarteerd is en dat er sprake is van een verschuiving en verdraaiing. Toch kan niet volledig uitgesloten worden dat er geen bewoning in de 18^{de} eeuw aanwezig was. Vanaf de 19^{de} eeuw is het gebied ingedeeld in enkele onbebouwde percelen. Pas op de luchtfoto van 1971 komt bewoning voor in het zuidoosten van het plangebied. Deze bebouwing stemt overeen met de huidige woningen. De rest van het plangebied is steeds ingenomen als weiland, een klein deeltje aan de Fonteinestraat zou eerst als een bosje in gebruik zijn. Het archeologisch kader toont een aanzienlijke kans op het aantreffen van sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de Nieuwste Tijd. Voor de steentijd wordt het aantreffen van *in situ* steentijdartefacten echter zeer laag ingeschat. Het aangetroffen vondstmateriaal uit deze periode

bevindt zich in secundaire contexten en er zijn geen bodemkundige aanwijzingen voor de aanwezigheid van meerdere archeologische niveaus of de kans op een goed bewaarde steentijdsite. Sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen kunnen wel verwacht worden. Bodemkundig en landschappelijk gezien kan de locatie van het plangebied goed vergeleken worden met het onderzoek aan de Posterijlaan in Pittem. Hierdoor kan de archeologische waarde van het plangebied matig tot hoog ingeschat worden. Bovendien situeert het plangebied zich op de zuidelijke rand van de dorpskern, waarbij ten westen en oosten tweesites met walgracht worden aangegeven, waaronder één met de benaming 'Coolkens Motte'. Deze zou kunnen teruggaan tot de middeleeuwse periode.

Binnen het plangebied zullen twee grote blokken opgetrokken worden, enerzijds een blok met assistentiewoningen opgetrokken met paalfunderingen en anderzijds een grotendeels onderkelderd woonzorgcentrum. Aansluitend hierbij wordt een wegenis, nutsvoorzieningen en parkeergelegenheden aangelegd. Als laatste worden groenzones en boomaanplantingen voorzien.

De geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied. Op basis van deze gegevens dient een verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven over het volledige terrein.

5. Bibliografie

- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Pittem>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4699> (Pittem Koolskampstraat - Wyns et al. 2017)
- CALMEYN D., 1994, De prehistorische mens op de Pittems-Egemse cuesta. Een voorlopig beeld na 5 jaar veldprospectie, in: *De Roede van Tielt*, jaargang 25 pg. 142-200
- CALMEYN D., 1993, Gallo-Romeinse archeologica uit Pittem. Prospectie en werkhypothese, in: *De Roede van Tielt*, jaargang 24 nr. 2 pg. 46-96
- DERWEDUWEN N., BRACKE M. en BARTHOLOMIEUX B., 2016, *Archeologische opgraving Pittem Posterijlaan*, prov. West-Vlaanderen, Ingelmunster.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op de bestaande toestand vanuit de Muizebeekstraat op de kiezelverharding met centraal rechts de weegbrug (bron: google maps).....	7
Figuur 2 Zicht op de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7 (bron: google maps).....	8
Figuur 3 Zicht op de woningen aan de Muizebeekstraat nr. 5 en 7 (bron: google maps).....	8
Figuur 4 Zicht op het plangebied vanuit de Fonteinestraat. Het weiland is aan de straatzijde afgezoomd door een betonnen sluiting (bron: google maps).....	9
Figuur 5 Zicht op het plangebied vanuit een schuine invalshoek (bron: google maps).....	9
Figuur 6 Uitsnede uit de orthofoto van 2017 (bron: geopunt.be).....	10
Figuur 7 Uitsnede uit het plan 'geplande werken' met de assistentiewoningen (links), het woonzorgcentrum (rechts) en de parkeergelegenheden (bron: initiatiefnemer).....	11
Figuur 8 Zicht op het niveau -1 ter hoogte van het woonzorgcentrum (bron: initiatiefnemer).....	12
Figuur 9 Zicht op het gelijkvloers ter hoogte van de assistentiewoningen en het woonzorgcentrum (bron: initiatiefnemer).....	12
Figuur 10 Zijaanzicht van de toekomstige woonblokken (bron: initiatiefnemer).	13
Figuur 11 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	14
Figuur 12 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	15
Figuur 13 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van de perceelsnummers (bron: geopunt.be). ..	15
Figuur 14 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)..	16
Figuur 15 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV). ..	18
Figuur 17 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 18 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	19
Figuur 19 Ruime uitsnede uit de bodemkaart (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 20 Bodemopbouw ter hoogte van de Posterijlaan in Pittem met een goed vergelijkbare bodemtype Pcc met drie ploeglaagniveaus bovenop de C-horizont.	20
Figuur 21 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	21
Figuur 22 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	22
Figuur 23 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart; type 1 (bron: geopunt.be).	22
Figuur 24 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 25 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	25
Figuur 26 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	25
Figuur 27 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).	26
Figuur 28 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 29 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).	27
Figuur 30 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 31 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).	28
Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2003 (bron: geopunt.be).	28
Figuur 33 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).	29
Figuur 34 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	31

Figuur 35 Zicht op een vroegmiddeleeuwse waterput aangetroffen aan de Posterijlaan (bron: Derweduwen et al. 2016).....	32
Figuur 36 Grondplan van een volmiddeleeuws gebouw in vlak (links) en doorsnede (rechts) (bron: Derweduwen et al. 2016).....	33